

Tekstning af figurative idiomer fra engelsk til dansk

En empirisk undersøgelse af hvordan figurative idiomer oversættes i en tekstningssituation, herunder en undersøgelse af anvendelighedsgraden af etablerede oversættelsesstrategier for idiomer.

Kandidatafhandling

Udarbejdet af: Duong Dai Tran

Vejleder: Barbara Dragsted

Institut: Department of International Business Communication

Copenhagen Business School

Cand.ling.merc. – Tolk og translatør

Februar 2013

Antal normalsider: 62,09

Antal typeenheder: 111.770

Abstract

Subtitling figurative idioms from English to Danish

An empirical study of how figurative idioms are translated in a subtitling context, including an examination of the applicability of the established translation strategies for idioms.

Idioms pose a great challenge when translating from English to Danish. They are complex both in terms of syntactic construction and semantics, and can therefore often cause problems in a translational context. Figurative idioms, in particular, often present challenges to a translator due to their semantic covertness. Thus, the meaning of a figurative idiom is often different than the meanings of the individual words of which it consists. Furthermore, they can be culturally fixed, and thereby rooted in the history, society, etc. of a given country. These factors result in translational problems relating to their decoding and reproduction.

Likewise, the art of subtitling is characterized by a set of conditions and limitations which inevitably limit the range of options of a translator. These limitations reflect different aspects, including the specific media in which such a translation takes place, but also the particular form of translation that characterizes subtitling. When juxtaposed with the aforementioned complexity of the figurative idiom, a translator thus faces a multitude of challenges, when confronted with the task of subtitling a figurative idiom.

This thesis examines how figurative idioms in English are translated in Danish subtitles. Furthermore, it sets out to examine the applicability of the established translation strategies for idioms found in literal translation theories, as well as the effects, that the various conditions and constraints in subtitling have on the aforementioned strategies.

As a theoretical basis for the empirical study and the analysis, a great deal of attention has been given to establish the nature of the figurative idiom, in order to determine the features most likely to cause problems for a subtitler. Also, a presentation and discussion of the established translation strategies for idioms are provided, which will serve as the analytical tool. The empirical study encompasses nine translated figurative idioms from four

American movies, in which the translator's chosen strategies will be discussed, as well as an examination and discussion of alternative strategies, which could have been applied.

The study shows an application of several different strategies when subtitling figurative idioms. Certain tendencies were, however, found:

The established translation strategies for idioms were found applicable in a subtitling context. A clear preference for literalization strategies were found in the translation of the nine idioms. Only one adherence strategy was used. Thus, it was determined that the preservation of the style of the original text did not have a high priority among the translators involved. Furthermore, a distinct preference for using a paraphrase strategy was found, and was the case in three of the nine examined translations. This strategy was not applicable, however, whenever the idiom was a noun phrase.

The study also established the extent to which the different restraints in subtitling had on a subtitler's choice of strategy. The time and space constraints did not significantly hamper the application of any translation strategies. This was found to be due to the limited length of idioms, which typically occur in the presence of a longer dialog. The sound issue relating to the filmic media did also not have a greater effect on the strategic choices. However, the Danish viewers' knowledge of English did at times present the translator with some challenges, but this was not regarded as a major issue.

Lastly, the issue relating to the picture of the filmic media only played a minimal role in the subtitling of figurative idioms. This was due to the fact that figurative idioms have their own figurative image, and it therefore only proved significant when both the literal and idiomatic meanings were applied.

Indhold

1 Indledning.....	6
1.1 Motivation	7
1.2 Problemstilling	8
1.2.1 Problemformulering	8
1.3 Afgrænsning	8
1.4 Metode.....	9
1.4.1 Empiri.....	10
2 Afhandlingens teoretiske ramme.....	11
2.1 Idiomer	11
2.1.1 Definition af begrebet <i>idiom</i>	11
2.1.2 Idiomer og idiomatik	12
2.1.3 Karakteristik og kriterier	13
2.2 Oversættelse	18
2.3 Oversættelse af idiomer.....	20
2.3.1 Problemstillinger	20
2.3.2 Oversættelsesstrategier for idiomer.....	22
2.4 Tekstning	26
2.4.1 Er tekstning oversættelse?	26
2.4.2 Tekstningens rammer	27
2.4.3 Oversættelsesformen	27
2.4.4 Mediebetingede faktorer.....	28
2.4.5 Tekstningsstrategier.....	31
2.4.6 Faktorer ved strategivalg	33
2.5 Opsamling	35
3 Analyse og diskussion	36
3.1 Kulturspecifikke idiomer.....	36
3.1.1 Strategivalg.....	39
3.1.2 Alternative strategier	41
3.1.3 Tekstningens rammer	43
3.1.4 Opsamling	45

3.2 Idiomer med grov sprogbrug.....	46
3.2.1 Strategivalg.....	48
3.2.2 Alternative strategier	49
3.2.3 Tekstningens rammer	51
3.2.4 Opsamling	54
3.3 Leksikalsk modificerede idiommer	55
3.3.1 Strategivalg.....	56
3.3.2 Alternative strategier	58
3.3.3 Tekstningens rammer	59
3.3.4 Opsamling	61
3.4 Sammenfatning af analyse.....	62
4 Konklusion	65
5 Bibliografi	67
6 Bilag	70

1 Indledning

Idiomer kan være en stor udfordring i forbindelse med oversættelse fra engelsk til dansk. De er en kompleks sproglig størrelse, der rummer særegenheder i deres konstruktion og semantik, og kan således til tider volde problemer i en oversættelsessituation. Der findes forskellige typer idiomer, men det er primært de figurative idiomer, der volder en oversætter besvær. Figurative idiomer er semantisk slørede, da deres betydning umiddelbart ikke kan udledes af idiomernes enkelte bestanddele. Oversættelse af figurative idiomer vanskeliggøres yderligere ved, at de i nogle tilfælde også kan opfattes bogstaveligt. Endvidere kan de være kulturspecifikke, og dermed have oprindelse i et givent lands historie, samfund, m.m. Disse forhold bevirker, at der i en oversættelseskontekst kan opstå problemstillinger, der knytter sig til både afkodning og reproduktion.

Oversættelse af idiomer kan finde sted på flere områder inden for oversættelsesfaget. Et af disse områder er tekstning, der ligeledes er en særlig oversættelsesdisciplin. I traditionel skriftlig oversættelse er der som udgangspunkt et stort spillerum i forhold til det endelige produkt. Således pålægges en oversættelse ikke restriktioner, ud over de enkelte, der måtte knytte sig til den specifikke opgave. Anderledes forholder det sig med tekstning. Her er hele oversættelsesprocessen omgærdet af en række specifikke forhold og restriktioner, der uundgåeligt indskrænker en oversætters muligheder. Disse restriktioner afspejler flere forskellige forhold, der både knytter sig til det medie, hvori denne type oversættelse optræder, men også den særlige oversættelsesform, der kendetegner tekstning.

En given oversættelse i en tekstningssituation vil være ledsaget af det originale forlæg, hvilket medfører restriktioner for en oversætter. Undertekster vises simultant med det originale forlæg, der her består af den talte dialog. Dermed vil eventuelle afvigelser kildetekst og måltækst i mellem være åbenlyst til skue, i modsætning til traditionel skriftlig oversættelse, hvor modtageren af en oversættelse kun har måltæksten at forholde sig til.

Koblingen mellem idiomernes komplekse natur og tekstningens restriktive oversættelsesmiljø danner således grobund for en række potentielle udfordringer og problemstillinger ved oversættelse af idiomer fra engelsk til dansk. En oversætter skal således ikke kun forholde sig til udfordringerne ved oversættelse af et figurativt idiom, men er på samme tid nødt til at sidestille disse med tekstningens restriktive ramme. Dette faktum

bevirker, at der er flere kvalitetskriterier i spil i valget af oversættelsesstrategi og -løsning, hvor en given oversættelse og vurdering af denne skal ses i en flerstrengt kontekst.

Der findes ikke teori, der specifikt beskæftiger sig med oversættelse af idiommer i en tekstningssituation, og en oversætter er dermed nødsaget til, at anvende strategier for oversættelse af idiommer i traditionel skriftlig oversættelse og generelle tekstningsstrategier. De ovennævnte restriktioner og forhold sætter dog spørgsmålstegn ved anvendeligheden af disse, og det er således interessant at undersøge, hvor anvendelige de er i tekstningens restriktive univers.

1.1 Motivation

På cand. ling. merc.-studiet, og i særdeleshed på profilen translatør og tolk, arbejdes der med oversættelse inden for forskellige fagområder, men derudover også med forskellige former for oversættelse, som f.eks. skriftlig oversættelse og tolkning. Dog er der ikke fokus på tekstning som oversættelsesdisciplin, hvilket muligvis skyldes, at der er uenighed om hvorvidt disciplinen fortjener betegnelsen oversættelse.

Endvidere er cand.ling.merc.-studiet bygget op omkring specifikke fagområder, hvor der med udgangspunkt i generelle oversættelsesstrategier og -teorier primært arbejdes med terminologi inden for de forskellige fagområder. Der fokuseres således ikke på idiommer som sproglig størrelse på trods af, at de spiller en stor rolle i tilegnelsen og praktiseringen af et givent fremmedsprog. Jeg synes, at idiommer er en interessant og relevant størrelse i indlæringen af et fremmedsprog, da de kan forårsage problemer i forståelsen af tekster og tale.

De to ovennævnte forsømte områder på mit studie samt min egen interesse for disse er således min motivation for denne afhandling. Jeg håber derfor gennem min behandling og analyse af ovenstående områder, dels at tilegne mig en større oversættelsesmæssig viden omkring tekstning, men også at få en større forståelse af idiommer som sproglig størrelse og derigennem udvide mine sproglige og oversættelsesmæssige kompetencer.

1.2 Problemstilling

Idiomers komplekse natur medfører en række overvejelser, når de skal oversættes fra engelsk til dansk. På grund af deres semantiske kompleksitet er en direkte oversættelse øjensynligt ikke mulig og vil i de fleste tilfælde medføre en fejlagtig semantisk reference i en måltekst. Nogle idiomer på engelsk har tilsvarende idiomer på dansk med samme betydning og figurative billede. Dette er dog ikke altid tilfældet, hvilket afføder en række problemstillinger, når betydningen skal overføres til dansk. Tekstningens restriktive natur og mediespecifikke karakter bevirker endvidere, at der skal tages hensyn til forhold som tids- og pladsbegrænsning, lyd- og billedside samt den særlige oversættelsesform, og disse er alle med til at vanskeliggøre oversættelse af idiomer i en tekstningssituation.

1.2.1 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovennævnte problemstilling undersøges det hvordan figurative idiomer oversættes fra engelsk til dansk i en tekstningssituation, herunder særligt:

Hvor anvendelige er etablerede oversættelsesstrategier for figurative idiomer i en tekstningssituation og hvilke tekstningsrelaterede forhold påvirker oversætterens valg af oversættelsesstrategi?

1.3 Afgrænsning

Det har været nødvendigt, både at afgrænse afhandlingens oversættelsesramme og analysegenstand. Jeg har således valgt kun at beskæftige mig med tekstning af spillefilm, og har dermed set bort fra eksempelvis Tv-serier og nyhedsudsendelser. Endvidere har det også været nødvendigt, at afgrænse de i afhandlingen behandlede idiomer til kun at omfatte figurative idiomer. Idiomer er en sproglig heterogen størrelse, der både varierer i deres semantiske gennemskuelighedsgrad samt deres funktion i sproget. Jeg har valgt kun at behandle de figurative idiomer, dels pga. deres komplekse semantik, men også fordi de

hyppigt optræder i uformel tale (Fernando 1996:101), hvilket netop er kendetegnende ved spillefilm, om end der er tale om planlagt uformel tale.

1.4 Metode

Jeg vil starte med at etablere en teoretisk ramme, der skal danne grundlag for den senere analyse og diskussion af oversættelse af figurative idiomer fra engelsk til dansk i en tekstningssituation. Jeg vil redegøre for og belyse idiomer som sproglig størrelse, herunder de forskellige typer idiomer og deres karakteristika, da det vil bidrage til en helhedsforståelse af denne sproglige kategori.

Afhandlingens mål er at undersøge, hvordan figurative idiomer oversættes i en tekstningssituation, og jeg vil således kort belyse og diskutere oversættelsesbegrebet, for at skabe et springbræt til den mere specifikke diskussion omkring oversættelse af idiomer.

Herefter følger en nærmere belysning og diskussion af problemstillingerne ved oversættelse af figurative idiomer. Denne har til formål, at tydeliggøre kompleksiteten, der omgærdet oversættelse af figurative idiomer fra engelsk til dansk. Dette efterfølges af en belysning og diskussion af etablerede oversættelsesstrategier for idiomer i traditionel skriftlig oversættelse.

Slutteligt vil jeg redegøre for tekstningens restriktive univers. Jeg vil her belyse de forskellige restriktive begrænsninger der knytter sig til denne særlige oversættelsesform, herunder mediet der oversættes i samt tekstningens diasemiotiske natur, hvor der oversættes fra en mundtlig til en skriftlig kanal.

På baggrund af de belyste områder i afhandlingens teoretiske ramme vil jeg analysere og diskutere, hvordan figurative idiomer er blevet tekstet i fire amerikanske spillefilm. Med udgangspunkt i afhandlingens teoretiske ramme vil jeg udvælge eksempler fra det empiriske materiale således, at de potentielt mest interessante og komplekse problemstillinger belyses. De i teoridelen behandlede oversættelsesstrategier vil blive sidestillet med de faktiske oversættelser i de pågældende film. Derudover vil jeg diskutere alternative oversættelsesstrategier og -løsninger. Ydermere inddrages tekstningens medie-

og oversættelsesspecifikke forhold undervejs i vurderingen og diskussionen af de oversatte figurative idiomer i filmene. Disse forhold inddrages ikke nødvendigvis ens for alle idiomer, da det antages, at deres relevans varierer alt efter idiomernes karakter. På baggrund af denne diskussion håber jeg at kunne afklare, hvordan figurative idiomer oversættes i tekstning samt fastslå anvendelighedsgraden af etablerede oversættelsesstrategier for idiomer generelt.

1.4.1 Empiri

Det empiriske grundlag for analysen er 9 udvalgte figurative idiomer fra fire forskellige amerikanske spillefilm. Jeg har udelukkende valgt, at beskæftige mig med tekstninger fra Dansk Video Tekst (DVT), der er Danmarks ældste tekstningsfirma og leverer undertekster til bl.a. biografvisninger, DR og TV2, i et forsøg på at minimere den svingende og forskellige kvalitet, der findes blandt de mange tekstningsbureauer i branchen. Jeg har både set filmene i gennem og nærlæst manuskripterne, hvorefter jeg har identificeret alle de figurative idiomer. Jeg har fået adgang til DVT's tekstninger af de pågældende film og har herefter fundet alle oversættelserne af de identificerede figurative idiomer (se bilag). Det skal nævnes, at jeg kun har vedlagt de nærmeste handlingsrelevante dialoger som bilag, da de fire tekstninger hver fylder over 50 sider. De 9 behandlede idiomer i analysen er udvalgt på baggrund af tre væsentlige karakteristika ved figurative idiomer, der behandles i afhandlingens teoretiske ramme.

2 Afhandlingens teoretiske ramme

2.1 Idiomer

2.1.1 Definition af begrebet *idiom*

Inden for fagområdet oversættelse tales der ofte om henholdsvis en 'idiomatisk oversættelse' og 'oversættelse af idiomer'. Disse to aspekter dækker imidlertid ikke over det samme på trods af, at de til en vis grad er forbundet. Forskellene kommer eksempelvis til udtryk når man forsøger at slå begrebet 'idiom' op i diverse ordbøger. The Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD) definerer et idiom som:

1. a group of words whose meaning is different from the meanings of the individual words [COUNTABLE]
 - 'Let the cat out of the bag' is an idiom meaning to tell a secret by mistake.
2. The kind of language and grammar used by particular people at a particular time or place [UNCOUNTABLE, COUNTABLE] (FORMAL)
3. The style of writing, music, art, etc. that is typical of a particular person, group, period or place [UNCOUNTABLE, COUNTABLE] (FORMAL)
 - The *classical/contemporary/popular idiom*

(Idiom)

Ligeledes definerer Gyldendals Dansk Fremmedordbog et idiom som:

1. Et sprogs, en dialekts el. en persons sproglige særegenhed
(ling.)
2. Fast vending
(ling.)

(Idiom)

OALD's tredje definition vil ikke blive taget i betragtning, idet jeg i dette speciale kun vil belyse og diskutere idiommer som en sproglig størrelse, og dermed ikke vil berøre begrebets ikke-verbale aspekter.

2.1.2 Idiommer og idiomatik

Både den engelske og den danske definition afspejler begrebets flertydige betydning. Således bruges begrebet både til at betegne et sprogs særegenheder, men dækker derudover også over en specifik sproglig størrelse, nemlig flerords vendinger hvis betydning ikke kan udledes af de enkelte ords betydninger. For at tydeliggøre denne skelnen, vil jeg fremover betegne begrebets ene aspekt, et sprogs særegenhed, som 'idiomatik' eller det at noget er 'idiomatisk' og det andet aspekt, et sprogs faste vendinger, som 'et idiom'. Fællesnævneren for de to aspekter er tilstedeværelsen af en, for et givent sprogsamfund, habituel og konventionaliseret sprogbrug hvad angår sammensætningen af ord (Fernando 1996:30).

Idiomatik kan siges at være overbegrebet, og betegner et sprogs normer hvad angår måden at udtrykke sig på. Der er med andre ord tale om præferencer for forskellige udtryksformer inden for et sprog. På trods af at jeg i dette speciale vil fokusere på og diskutere idiommer som sproglige flerordsenheder og hvordan disse oversættes i danske undertekster, er det stadig relevant at belyse begge begrebets aspekter, idet ordlyden i undertekster også skal være idiomatisk, for ikke at forstyrre en given seer unødvendigt. Således skal undertekster overordnet afspejle hvad en skuespiller ville sige, hvis han eller hun var dansker, hvilket har relevans i den senere analyse og diskussion af kalkeringer af idiommer.

Idiomatik er en vanskelig størrelse at måle, idet en given fejl ikke nødvendigvis kommer til syne på sprogets overflade, og derfor ikke altid kan tilskrives eksempelvis manglende grammatisk korrekthed. Med andre ord er det der er grammatisk korrekt ikke nødvendigvis idiomatisk (Wiktorsson 2003:3). Endvidere er de idiomatiske udtryksformer ikke systematisk styret men derimod konventionaliserede, og tilegnes derfor primært gennem udenadslæren (Wiktorsson 2003:8). At kende et sprogs ordforråd og grammatik er derfor ikke ensbetydende med, at kende eller kunne tyde en idiomatisk konstruktion eller udtryk (Wiktorsson 2003:6).

Hvor idiomatik kan siges at være et sprogs præferencer hvad angår sammensætningen af ord og dermed dets naturlige udtryksformer, er idiomer en mere afgrænset størrelse. De er præ-konstruerede og veletablerede flerordsenheder i et givent sprog, der på et tidspunkt er gået fra at være nye ad hoc udtryk til at blive konventionaliserede udtryk i et sprogsamfund (Fernando 1996:3). Således tilføjes der konstant nye idiomer til et sprog, i takt med at nye udtryk vinder accept blandt det pågældende sprogsamfund, og som bruges i specifikke sammenhænge til at beskrive en almenkendt ide eller situation (Fernando 1996:35). Idiomer varierer fra at være bogstavelige til ikke-bogstavelige, og udfører forskellige funktioner i sproget. Disse funktioner vil blive belyst senere, hvor forskellige idiomtyper kategoriseres.

Ifølge de førnævnte definitioner i 2.1.1 defineredes et idiom blandt andet som en vending eller udtryk hvis betydning er en anden end summen af de enkelte bestanddeles betydning. Denne definition er dog noget mangelfuld idet der som nævnt eksempelvis også findes bogstavelige idiomer. Den mangelfulde definition afspejler imidlertid det faktum, at idiomer kan være svære at definere. Idiomernes heterogene natur altså medvirkende til, at det er umuligt at låse sig fast på en enkelt definition. Idiomer kan ikke skæres over med en kam, hvorfor det er mere hensigtsmæssigt, at identificere de karakteristiske træk, der kendetegner idiomer.

Med udgangspunkt i Chitra Fernandos *Idioms and Idiomaticity* og Stig Toftgaard Andersens *Talemåder i dansk* vil jeg i det følgende afsnit prøve at opliste de hyppigst omtalte karakteristika af idiomer i et forsøg på, at belyse idiomers særegenheder som sproglig størrelse, og dermed identificere de potentielle problemstillinger ved en oversættelse af disse. Jeg har desuden valgt de to værker i et forsøg på, at belyse området ud fra både en engelsk og dansk vinkel, og dermed finde frem til eventuelle afvigelser de to sprog i mellem. Endvidere er de to værker to af de mest dybdegående og anerkendte på hver sit sprog. Målet er således, at etablere et grundlag for den videre behandling af idiomer både i traditionel skriftlig oversættelse, men i særdeleshed i en tekstningssituation.

2.1.3 Karakteristik og kriterier

For at kunne identificere idiommer og adskille dem fra andre typer flerords vendinger vil jeg opstille nogle af de træk, der ofte benyttes til at karakterisere et idiom. Det skal dog nævnes, at der med idiommer sjældent er tale om ubestridelige træk, da grænserne kan være slørede, og det er derfor mere hensigtsmæssigt, at betragte de følgende karakteristika og kriterier som et udgangspunkt, hvori der kan foreligge gradforskelle. Den følgende opstilling tager udgangspunkt i Fernandos (1996) diskussion af idiomers karakteristika, men suppleres her endvidere af Gottliebs (1997) vinkel på området. Endvidere har jeg fundet og inddraget eksempler, der illustrerer de forskellige karakteristika.

Semantisk gennemskuelighed:

På trods af at der findes bogstavelige idiommer, er størstedelen af idiommer figurative (Fernando 1996:38). Således er et idioms betydning ofte en anden end summen af dets bestanddele. Dette er sandsynligvis det hyppigst påberåbte træk ved et idiom, hvilket en gennemgang af diverse definitioner tydeligt viser. Gottlieb (1997) argumenterer dog for, at idiomers gennemskuelighedsgrad snarere er et gradsspørgsmål, der eksempelvis rangerer fra helt eller delvist gennemskuelige til næsten uigennemskuelig. Han sætter desuden spørgsmålstejn ved om idiommer i det hele taget bør kaldes uigennemskuelige eller umulige at gætte, idet de ofte er metaforiske fraser med umiskendelige konnotationer. Idiommer er figurative, ikke abstrakte (Gottlieb 1997:260). Eksempelvis har idiommet '*pind til ens ligkiste*', som anvendes til at betegne den forestående ende på nogen eller noget, utvetydige konnotationer til at noget er dødsdømt, på trods af at idiommet er figurativt. Ligeledes er der en forbindelse mellem de leksikalske enheder i idiommet '*to give someone a hand*' og idiomets betydning om dét at hjælpe nogen.

Leksikalsk invarians:

Idiommer er som udgangspunkt faste i deres leksikalske form. Dog tillader enkelte idiommer leksikalsk substituering, men rækken af mulige erstatninger vil som regel være meget begrænset. Der findes ingen specifikke regler for hvornår et idiom tillader leksikalsk substituering. Det er eksempelvis ikke muligt at sige *'kick the pail'* i stedet for *'bucket'* på

trods af, at de to ord er synonymmer, men tager vi derimod igen idiomet '*pind til ens ligkiste*', kan man finde modificeringer såsom denne overskrift fra en artikel i Politiken fra d. 20. november 2011 '*Thorning banker det sidste søm i millionærskattens ligkiste*' (Vangkilde)

Kulturspecificitet:

Idiomer skildrer ofte et anerkendt fænomen eller situation i den kollektive bevidsthed i et samfund, og det kan derfor være svært at overføre et idioms billedlige aspekt fra et samfund til et andet. Eksempelvis bruges det engelske idiom '*carry coals to Newcastle*' til at beskrive unødvendigheden af en given handling. Idiomet kommer af, at Newcastle tidligere var kendt som en kuleeksporterende by, og en overførsel af idioms billede til et givent MS må antages, ikke at formidle idioms semantiske reference. Ikke desto mindre er idiomer også geografisk flygtige, idet de kan sprede sig og finde anvendelse i andre lande. Eksempelvis blev idiomet '*blue blood*' oprindeligt brugt til at betegne det hvide spanske folks blå blodårer som kontrast til de "usynlige" årer hos de mørkhudede maurere. Idiomet har siden udviklet sig, og bruges i dag til at betegne aristokratisk beslægtethed (Fernando 1996:35). Denne betegnelse anvendes også i Danmark, og har samme semantiske reference.

Derudover opererer Andersen (2001) med betegnelsen 'idiomatiske vendinger', og nævner fem nødvendige betingelser for, at en given sproglig størrelse kan betegnes således. Han skelner dermed mellem et idiom og en idiomatisk vending. De fem betingelser lyder (Andersen 2001:12-14):

- 1) *Idiatiske vendinger er større end enkeltord.*
- 2) *Idiatiske vendinger er i deres grundform mindre end hele sætninger.*
- 3) *Idiatiske vendinger er temmelige faste i deres ydre form.*
- 4) *Idiatiske vendinger har en samlet betydning, som ikke fremgår af enkeltelementernes betydning, og kan derfor give anledning til misforståelser.*
- 5) *Idiatiske vendinger betegner abstrakte fænomener.*

De ovenstående karakteristika og kriterier bidrager med et godt overblik over idiomers komplekse størrelse. Der er afvigelser i måden hvorpå, de to teoretikere anskuer begrebet, hvor Fernando tager udgangspunkt i en mere overordnet behandling af idiommer i modsætning til Andersen, der behandler idiommer ud fra et fraseologisk aspekt. De to er dog enige i visse grundlæggende karakteristika, og nævner begge den umiddelbare semantiske uigennemskuelighed og leksikalske invarians som grundlæggende træk ved idiommer. Derimod inddrager Andersen ikke idiomers kulturspecificitet, hvilket var et af Fernandos primære karakteristika. Endvidere inkluderer Andersen (2001) ikke komposita i sin ordbog over idiommer på trods af, at de kan have idiomatiske karaktertræk. Således udelukkes komposita som f.eks. 'torskegilde' og 'dyneløfter' (Andersen 2001:12). Fernando indlemmer derimod denne ordgruppe, idet "*The lower limit for idioms is established by the compound.*" (Fernando 1996:41). Han anerkender dog, at forskellige teoretikere anvender forskellige kriterier og betegnelser (Fernando 1996:40).

På trods af de små forskelle i de to teoretikers belysning af området udelades en dybere analyse af disse i denne afhandling, da jeg ikke finder den relevant i den senere behandling af oversættelse af idiommer. Oversigten over de forskellige kriterier tjener det formål, at tydeliggøre de forskellige sproglige og kulturelle spidsfindigheder, der omgærder idiommer, og antyder på samme tid også nogle af de potentielle problemstillinger, der kan gøre sig gældende, når de skal oversættes. Vigtigere er det således at pointere, at de forskelle karakteristika og kriterier langt fra altid er ufravigelige. Sproget er en levende størrelse, og det er min påstand, at virkeligheden tegner et mere nuanceret billede. Således er der ifølge Gottlieb, og illustreret med de to eksempler i Fernandos *semantiske gennemskuelighed*, eksempelvis ikke tale om fuldstændig uigennemskuelighed på trods af, at betydningen i figurative idiommer ofte betegnes uigennemskuelig. Ligeledes varierer figurative idiommer i form og anvendelse på trods af, at de som udgangspunkt er leksikalsk invariante. Disse variationer kan ifølge Fernando både være udskiftning, tilføjelse eller udeladelse af enkelte af de leksikalske enheder i et idiom, og afspejler som regel en sprogbrugers sikre beherskelse af sit modersmål. Dette kan derimod afføde afkodningsproblemer hos en modtager, der kun kender idiommet i sin fulde form (Fernando 1996:51). Slutteligt er Fernandos kulturspecifikke dimension også varierende i grad. På trods af at visse idiommer betegner fænomener eller situationer, der er specifikke for et givent land, er der også

mange, hvis semantiske reference er universel. Således kan forskellige sprog anvende forskellige billeder til at beskrive det samme. Eksempelvis er det føromtalte idiom '*to kick the bucket*' og det danske idiom '*at stille træskoene*' identisk i betydning, selvom de anvender forskellige billeder.

2.2 Oversættelse

Før at en gennemgang og diskussion af teorierne for oversættelse af idiommer kan finde sted er det nødvendigt, at definere begrebet oversættelse. Der er i tidens løb skrevet et hav af værker omkring oversættelse, der behandler disciplinens mange aspekter, og jeg vil her blot ridse nogle grundlæggende principper op, dels for at kunne placere idiommer i en oversættelseskontekst, men også for at etablere et springbræt til den videre diskussion.

Oversættelsesdisciplinens rammer synes umiddelbart fastlagte og klare. Traditionel skriftlig oversættelse har fundet sted i mindst to tusinde år, og det er netop denne ”papir til papir-oversættelsesform” der normalt forbindes med begrebet oversættelse (Gottlieb 1997:86). Ikke desto mindre argumenteres der fra flere sider for en udvidelse af begrebet, i takt med udviklingen af nye medier og kommunikationsformer (Gottlieb 1997:86). Således er det ikke længere tilstrækkeligt, at begrænse oversættelsesbegrebet til kun at dække over forskellige typer interlingvale oversættelsesformer, idet intralingval kommunikation også skal inkluderes (Gottlieb 1997:27). Denne udvidelse vil blive belyst senere i dette speciale, når jeg behandler tekstning som oversættelsesgren, og jeg vil her holde fokus på de sproglige størrelser, der er i spil i en traditionel interlingval oversættelsessituation.

Mange forbinder det at oversætte med, at erstatte ord på ét sprog med ord med samme betydning på et andet sprog. Dette syn stammer sandsynligvis fra den måde hvorpå oversættelsesdisciplinen behandles i folkeskolen og gymnasiet, hvor fokus i høj grad er på det enkelte ord og på de grammatiske problemstillinger. Denne ordrette oversættelsesform er dog langt fra altid mulig, idet ”*Elements of meaning which are represented by several orthographic words in one language, say English, may be represented by one orthographic word in another, and vice versa*” (Baker 1992:11). Forskellige sprogsamfund kan altså beskrive samme begreb eller idé forskelligt, og det kan derfor være nødvendigt, at inddrage den kontekst ordene optræder i, hvis den rette betydning skal overføres. Oversættelse finder sted på forskellige niveauer. Morfemet er det mindste betydningsbærende element (Baker 1992:11), men jeg vil for overskuelighedens skyld tage udgangspunkt i det enkelte ord. Som nævnt er kernen i oversættelse, at overføre en betydning fra ét sprog til et andet. Forbindelsen mellem et ord og dets betydning er dog ikke givet på forhånd. Lundquist argumenterer for, at ord i sig selv kun rummer betydningspotentialer, og at en egentlig

betydning først tillægges ”*som et resultat af mødet mellem kontekst og betydningspotentialerne*” (Lundquist 2005:7). Ord har således ofte flere mulige betydninger, og i en konkret oversættelsessituation handler det om at indskrænke disse ved, at inddrage den kontekst de indgår i. Bortset fra specialiseret fagterminologi er alle ord polyseme (Lundquist 2005:95). Et eksempel er:

”*Marie slog græsset*” og

”*Klokken slog seks*”

Her er det henholdsvis objektet og subjektet der afgrænser betydningen for verbet ’slå’, hvor det i andre tilfælde eksempelvis er emneområdet eller den konkrete situation, der bestemmer afgrænsningen (Lundquist 2005:95).

Oversættelsesenheder omfatter dog ofte mere end et ord (Lundquist 2005:94). Således er en tekst som regel bygget op af fraser, ytringer og sætninger der skal behandles som samlede størrelser. Dette faktum understøtter kritikken af den ordrette oversættelsesform, idet ord typisk danner en ny betydning når de kombineres med andre ord.

Det er også på dette niveau, at vi finder idiomer. En af karakteristikkene på et figurativt idiom var netop den semantiske kompleksitet, hvor betydningen kun kan udledes ved at kigge på alle idiomets elementer. Idiomer hører til i den ekstreme ende af skalaen hvad angår semantisk uigennemskuelighed, og må normalt angribes som enheder (Pedersen 1987:68).

2.3 Oversættelse af idiomer

Ved oversættelse af idiomer har jeg valgt at tage udgangspunkt i Mona Bakers *In Other Words* samt Henrik Gottliebs ph.d.-afhandling. Baggrunden for dette valg er, at jeg i min søgen efter teori har bemærket, at mange værker og artikler på området tager udgangspunkt i Bakers bog. Ligeledes har jeg inddraget Gottlieb, da han anses for at være en af de mest anerkendte teoretikere inden for tekstning.

2.3.1 Problemstillinger

Baker identificerer de to største problemstillinger ved oversættelse af idiomer som værende:

- At identificere og afkode et idiom korrekt
- At gengive de forskellige aspekter af betydningen i en måltæst (MT) (Baker 1992:65)

Afkodning

For at kunne oversætte et idiom er det naturligvis altafgørende at man ved, at man har at gøre med et idiom. Her kommer idiomets semantiske uigennemskuelighed dog ofte oversætteren til undsætning, idet en del idiomer ikke vil give mening i den kontekst de optræder i, når de læses bogstaveligt, og er dermed lettere at blive opmærksomme på, f.eks. *'it's raining cats and dogs'*.

Det næste skridt er, at afkode idiomet korrekt. Ifølge Baker er der to hovedårsager til at oversættere afkoder idiomer forkert.

Nogle idiomer er vildledende idet de ved første øjekast tilsyneladende fremstår som gennemskuelige, både ud fra summen af deres elementer, men også ud fra den kontekst de optræder i. Et stort antal idiomer på engelsk har således både en bogstavelig betydning, men derudover også en idiomatisk betydning (Baker 1992:66). I tilfælde hvor der i

kildeteksten både bliver spillet på den bogstavelige og idiomatiske betydning, kan en oversætter være tilbøjelig til kun at oversætte den ordrette betydning, hvis han eller hun ikke er klar over den i situationen tvetydige brug.

Endvidere er det muligt, at der på KS findes idiomer, som har et modstykke på MS, der helt eller delvis er identiske på det leksikalske niveau, men hvis semantiske betydninger er vidt forskellige.

Idiomer opfører sig som en samlet størrelse i måden hvorpå, de kollokerer med andre elementer i en tekst. Således vil et idioms enkelte bestanddele ikke følge deres typiske kollokationsmønstre, når de indgår i en idiomatisk konstruktion (Baker 1992:67). Et eksempel er idiomet *'to have cold feet'* hvis bestanddele *'cold'* og *'feet'*, når de bruges i deres bogstavelige betydning, typisk vil kollokere med ord som *weather* og *socks*. Men som et idiom har vendingen ikke nødvendigvis noget at gøre med kulde eller fødder, men snarere med tvivl angående eksempelvis et forestående bryllup. At bruge sin viden om et sprogs kollokationer og deres typiske sammensætningsmønstre kan derfor til en vis grad hjælpe til, at afkode et ord eller en vending korrekt. Om ikke andet kan det hjælpe til at identificere et idiom, især et hvis semantiske gennemskuelighed er uklar (Baker 1992:67).

Oversættelse

Ved oversættelse af idiomer er det dog ifølge Baker andre problemstillinger, der gør sig gældende. Disse problemstillinger handler ikke om, hvorvidt et idiom semantisk er transparent eller vildledende. Således kan det i visse tilfælde være lettere at oversætte et uigennemskueligt udtryk end et der er transparent (Baker 1992:68). Baker nævner følgende hovedproblemstillinger ved oversættelse af idiomer (Baker 1992:68-71):

- Et idiom kan vise sig ikke at have en tilsvarende konstruktion på MS. Forskellige sprog kan benytte forskellige konstruktioner såsom idiomer, et enkelt ord, gennemskuelige faste vendinger, etc., til at beskrive den samme idé eller betydning. Endvidere kan idiomer være kulturspecifikke, og kan dermed trække på samfundstræk, der er specifikke for den pågældende kultur. Det er derfor ikke altid

de enkelte elementer der kan være svære at oversætte, men også deres samlede betydning og kulturelle tilhørsforhold.

- Idiommer kan have tilsvarende modstykker i MS, men konteksten de typisk optræder i kan være forskellig. Udover at kunne afføde forskellige konnotationer, kan der også være forskelle i måden de bruges på.
- Et idiom kan i KT både trække på sin ordrette og sin idiomatiske betydning. Det kan derfor være umuligt f.eks. at gengive ordspil fra KT i MT, hvis MS ikke har et tilsvarende idiom med samme tvetydighed.
- Der kan være en stilistisk forskel i brugen af idiommer på KS og MS, både hvad angår kontekst og hyppighed. Engelsk har f.eks. traditionelt en hyppig brug af idiommer i tekster i modsætning til arabisk og kinesisk, der skelner skarpt mellem tale og skrift således, at der er en større formalitetsgrad i det skrevne. Man må derfor også vurdere de retoriske nuancer i et givent sprog.

2.3.2 Oversættelsesstrategier for idiommer

Hvor gnidningsfrit et idiom lader sig oversætte til et andet sprog afhænger af en række faktorer. Det er ikke tilstrækkeligt kun at undersøge, om MS har et tilsvarende idiom, idet man også er nødt til at kigge på idiomets enkelte elementer og om hvorvidt, de er benyttet i en specifik kontekst andre steder i KT (Baker 1992:72). Endvidere er det nødvendigt at vurdere, om brugen af et idiom er passende i den pågældende sammenhæng i MT, hvilket afhænger af konteksten hvori et idiom oversættes. Således er det i visse tilfælde ikke nødvendigvis den bedste løsning, at erstatte et idiom med et tilsvarende, selv om det virker som den mest oplagte løsning. Baker nævner følgende fem strategier for oversættelse af idiommer (Baker 1992:71-78):

- 1) At bruge et idiom med samme betydning og form: Her oversættes et KS-idiom med et tilsvarende MS-idiom, der stort set har samme betydning og derudover også er konstrueret med de samme leksikalske enheder.
- 2) At bruge et idiom med samme betydning men anderledes form: Her oversættes et KS-idiom med et tilsvarende på MS, der afviger på det leksikalske niveau, men som har samme betydning.
- 3) Parafrase: Den mest benyttede strategi, når der enten ikke findes et tilsvarende MS-idiom, eller når stilistiske forskelle to sprog i mellem gør brugen af et idiom upassende.
- 4) Udeladelse: Et KS-idiom kan helt udelades, hvis der ikke findes et tilsvarende MS-idiom, hvis betydningen ikke kan omskrives eller af stilistiske grunde.
- 5) Kompensation: Idiomet udelades det sted, hvor det optræder i KT, men introduceres andetsteds i MT.

I sin ph.d.-afhandling behandler Henrik Gottlieb også oversættelse af idiomer. Han tager dels udgangspunkt i Bakers (1992) strategier, men inddrager endvidere strategier fra to andre teoretikere, nemlig Eckhard Roos og Bo Svensén. De følgende strategier er således hans fusion af alle tre. De viser hvordan et idiom kan oversættes, og er i denne afhandling oversat til dansk (Gottlieb 1997:265).

- 1) Kongruens: KS-idiom → identisk MS-idiom
- 2) Ækvivalens: KS-idiom → tilsvarende MS-idiom
- 3) Korrespondance: KS-idiom → Andet MS-idiom
- 4) Reduktion: KS-idiom → MS-ord

- 5) Omskrivning: KS-idiom → MS-frase
- 6) Ekspansion: KS-idiom → MS-omskrivning
- 7) Udeladelse: KS-idiom → Ø
- 8) Kompensation: Ikk-idiom → MS-idiom

Gottlieb opdeler strategierne i fire grupper (Gottlieb 1997:310):

- Isomorfi: KS-idiom oversættes med MS-idiom (1-3)
- Konkretisering: KS-idiom oversættes uden MS-idiom (4-6)
- Eliminering: KS-idiom udelades i MT (7)
- Abstraktion: Ikke-idiom oversættes med MS-idiom (8)

Både Bakers og Gottliebs forskellige strategier for oversættelse af idiom er godt overblik over de oversættelsesmuligheder en oversætter har, når han eller hun skal oversætte et idiom. De to teoretikers strategier dækker for så vidt de samme valgmuligheder, men Gottlieb er ikke desto mindre mere detaljeret i sin opdeling. Således adskiller hans strategier sig fra Bakers ved, at have en strategi for oversættelse med et MS-idiom, hvor der anvendes et MS-idiom, der både afviger i betydning og form. Ligeledes er han også mere specifik i sine strategier, hvor et KS-idiom gengives uden brugen af MS-idiom. Baker opererer kun med en parafrasestrategi, hvorimod Gottlieb omtaler tre. Jeg vil i analysen som udgangspunkt anvende Gottliebs strategibetegnelser, da de er mere specifikke og dermed giver et mere detaljeret billede af oversætterens behandling af de oversatte idiom.

Til slut skal det pointeres, at begge teoretikere behandler problemstillingen ud fra en traditionel skriftlig oversættelsesmæssig kontekst, hvor der som nævnt er større udfoldelsesmuligheder hvad angår slutproduktet. I en tekstningssituation er der derimod andre forhold, der gør sig gældende, og jeg vil således i det følgende både undersøge tekstningens rammer, men også belyse nogle oversættelsesstrategier, der behandler problemstillingerne inden for disse rammer.

2.4 Tekstning

2.4.1 Er tekstning oversættelse?

For at kunne arbejde med tekstning som oversættelsesdisciplin og belyse hvilke rammer denne opererer indenfor, må tekstningens berettigelse som oversættelsesform undersøges nærmere. Der argumenteres fra forskellige kanter for, at tekstning ikke kan kategoriseres som oversættelse (Gottlieb 1994:43). Disse påstande skyldes som regel tekstningens mange restriktioner, og dermed den kondensering som et givent originalforlæg gennemgår under en tekstningsprocess. Gottlieb argumenterer dog for en bredere definition af og forståelse for de parametre, som gør sig gældende både for kommunikation som et hele, men også mere specifikt for tekstning, herunder begreberne sprog, tekst og i sidste ende oversættelse. Traditionel oversættelsesteori begrænser sig til kun, at betragte den verbale del af kommunikation, hvad enten mundtlig eller skriftlig, overført fra et sprog til et andet (Schjoldager 2008:39). Ifølge Gottlieb bør begrebet kommunikation anskues ud fra et bredere perspektiv således, at sprog defineres som *”any communicative system working through the combination of sensory signs”*. Dermed defineres en tekst som *”any combination of sensory signs carrying communicative intention”*. På baggrund af denne udvidet fortolkning defineres oversættelse som *”any process, or product hereof, in which a text is replaced by another text reflecting, or inspired by, the original entity”* (Schjoldager 2008:42). Denne redefinering af ellers gængse opfattelser af de elementer, der gør sig gældende i kommunikation og dermed også oversættelse, begrundes af Gottlieb med det nært beslægtede forhold mellem semiotik og semantik. Dermed udvides begrebet tekst til også at omfatte fænomener som musik og tegnsprog. Tekstningens semiotiske natur vil blive belyst senere, men jeg er enig med Gottlieb i, at tekstning fortjener at blive behandlet på lige fod med andre oversættelsesformer idet man overfører et budskab fra en given KT til en MT. Uanset om dette budskab i nogle tilfælde gennemgår en kondenseringsproces, er den afgørende parameter, at hvis KS-produktet ikke eksisterede, ville der heller ikke eksistere noget MS-produkt.

2.4.2 Tekstningens rammer

Det siges at en god tekstning er en, der ikke bemærkes af seerne (Cintas 2009:21). Dette ideal er dog lettere sagt end opnået, og vanskeliggøres af en række forhold og restriktioner, der findes inden for tekstningens univers. Endvidere er det vigtigt at holde sig for øje, at tekstning som oversættelsesdisciplin fungerer anderledes end almindelige skriftlige oversættelser og ligeledes bør vurderes anderledes (Nedergaard-Larsen 1992:33). Dette skyldes primært nogle specifikke faktorer ved tekstning, der kan deles op i to områder: faktorer, der angår oversættelsesformen og de mediebetingede faktorer.

2.4.3 Oversættelsesformen

En helt central faktor, der knytter sig til tekstning er oversættelsesformens flygtighed. I modsætning til almindelige skriftlige oversættelser vises en undertekst kun i nogle enkelte sekunder, og er således kun tilgængelig for en given modtager i et meget begrænset tidsrum. Denne faktor afføder nogle problemstillinger hvad angår tid og plads, og er således et af de mest afgørende aspekter i udformningen af undertekster. Den tid det tager at læse en tekst overstiger den tid det tager at høre den (Gottlieb 1994:74). Dette er den primære årsag til, at dialogen i en given film eller TV-serie kondenseres.

Helt konkret kan en undertekst bestå af alt fra et enkelt ord og op til to linier (Lindberg). Således betegnes en undertekst bestående af en linie fremover som en enkelttekst, og en undertekst bestående af to linier som en dobbelttekst (Lindberg). Antallet af anslag som en linie kan rumme afviger alt efter hvilket tekniske værktøj der benyttes (Cintas 2009:22), men en tommelfingerregel lyder, at en dobbelttekst højst må rumme 70 anslag (Lindberg).

I forlængelse af pladsaspektet findes der også strenge restriktioner på, hvor lang tid en undertekst bør stå på skærmen. Der er en direkte forbindelse mellem antallet af tegn i underteksten og tiden hvori den vises. Helt konkret opererer man i branchen med en eksponeringstid på 12 anslag pr. sekund, hvilket svarer til seks sekunder for en dobbelttekst (Lindberg). Ved kortere tekster er eksponeringstiden så tilsvarende kortere, men ikke

nødvendigvis proportionelt, idet det kan tage lidt ekstra tid, at flytte øjnene ned og orientere sig i en ny tekst, hvorfor der kan kompenseres for dette tidstab (Lindberg).

En anden væsentlig faktor er, at der oversættes fra mundtligt til skriftligt. Gottlieb skelner mellem isosemiotisk og diasemiotisk transmission (Gottlieb 1994:60). Ved isosemiotisk transmission bevares den sproglige kanal mellem forlæg og produkt således, at tale gengives som tale og skrift som skrift. Dette gælder for både intralingvale og interlingvale oversættelser, og omfatter blandt andet konferencetolkning, dubbing, teknisk oversættelse og litterær oversættelse (Gottlieb 1997:27). Ved diasemiotisk transmission sker der derimod et skift i den sproglige kanal mellem forlæg og produkt således, at skrift gengives som tale, f.eks. prima vista oversættelse, eller som tilfældet er med tekstning, at tale gengives som tekst (Schjoldager 2008:210). Tekstningens diasemiotiske natur medfører, at en given dialog både skal oversættes fra et sprog til et andet, men samtidigt også at dialogen skal overføres fra tale til skrift. Dette kanalskifte medfører, at en tekst må gøre sig nogle stilistiske overvejelser, idet *”et skriftligt udtryk har en stærkere virkning end et tilsvarende mundtligt udtryk”* (Nedergaard-Larsen 1992:34). En tekstning bør derfor i visse tilfælde forkortes eller nedtones i forhold til det mundtlige forlæg, også selv om tids- og pladsfaktorerne ikke spiller ind (Nedergaard-Larsen 1992:34). Således er det vigtigt at have in mente, at engelske udtryk som ”fuck” og ”cunt” i nogle tilfælde bør dæmpes, hvis de skal bevare samme effekt i teksterne som de har i dialogen (Lindbjerg).

2.4.4 Mediebetingede faktorer

Film og TV adskiller sig fra traditionelle oversættelseskilder ved at rumme flere dimensioner som man som tekster er nødt til at tage højde for. Nedergaard-Larsen (1992:35) identificerer således fire forskellige typer filmtegn:

- Verbale akustiske tegn (dialog)
- Non-verbale akustiske tegn (musik, lydeffekter)
- Verbale visuelle tegn (skilte i billedet)
- Non-verbale visuelle tegn (billedet i øvrigt)

Forlægget fra enhver undertekst består altså både af en lyd- og en billedside. Endvidere skal det bemærkes, at undertekster tilføjes det originale forlæg, og dermed ikke erstatter det, som det ellers er tilfældet med traditionelle skriftlige oversættelser. Dette er medvirkende til, at der opstår nogle faktorer, som både kan gøre visse kulturbundne oversættelsesproblemer større og mindre (Nedergaard-Larsen 1992:35).

Gottlieb kalder en af disse faktorer ”sladreeffekten” (Gottlieb 1994:73). Sladreeffekten kan både stamme fra billedsiden og fra lydsiden, og omhandler tegn fra forlægget, som ”lækkes” til seerne netop på grund af, at undertekster ikke erstatter den originale lyd- og billedside, og kan dermed afsløre eventuelle forskelle mellem forlæg og produkt.

Sladreeffekten fra lydsiden knytter sig som udgangspunkt til dialogen og det sprog der tales. Man siger, at sladreeffektens styrke både afhænger af seernes kendskab til det talte sprog, men også dette sprogs beslægtethed med seernes eget (Nedergaard-Larsen 1992:35). Ved tekstning af film og TV på engelsk eller tysk, som traditionelt er sprog som de fleste danskere har et kendskab til, er sladreeffekten derfor stærkere end hvad tilfældet er med kinesisk eller arabisk. Endvidere kan personerne på skærmens lokale og sociale dialekt også rumme en sladreeffekt (Cintas 2009:26).

Billedsiden kan også indeholde elementer, der udgør en vis form for sladreeffekt. Dette kan forekomme som gestik og mimik fra de involverede personer, men også genstande og sceneri kan på sin vis supplere en given dialog. Det er derfor i visse tilfælde nødvendigt at fravige en ellers god oversættelsesstrategi af hensyn til sladreeffekten (Nedergaard-Larsen 1992:35). Følgende klassiske eksempel illustrerer på en gang både sladreeffekt fra lyd- og billedside :

En bilist (A) påkører en cyklist (B). I den efterfølgende dialog spørger føreren af bilen cyklisten:

A: *”Are you alright?”*

Hvortil cyklisten nikker og svarer:

B: *”Yes.”*

En idiomatisk oversættelse på dansk ville lyde:

A: *"Kom du noget til?"*

B: *"Nej."*

Hvis man forudsætter, at seerne har så meget kendskab til engelsk, at de forstår ordet "yes", medfører dette en uoverensstemmelse mellem lydsiden og underteksten "nej". Ligeledes vil den danske oversættelse ikke harmonere med billedsiden, som viser en cyklist der nikker. Derfor er det i dette tilfælde nødvendigt at tilpasse sin tekstning med en anden konstruktion, om end den er mindre idiomatisk:

A: *"Er du uskadt?"*

B: *"Ja."*

I andre tilfælde kan sladreeffekten være medvirkende til, at et oversættelsesproblem mindskes eller helt forsvinder. Dette kan eksempelvis være i situationer, hvor en institution eller genstand der omtales, allerede findes i billedet (Nedergaard-Larsen 1992:35). En tekst kan ligeledes vælge ikke at gengive stammende tale, da seerne informeres herom gennem lydsiden. Det er derfor nødvendigt, at behandle en given oversættelse individuelt således, at man finder den rette balance mellem billede, lyd og tekst (Nedergaard-Larsen 1992:66).

I forlængelse af sladreeffekten nævnes også redundans, der er en faktor inden for tekstning. Redundans kan forekomme på lydsiden dels i form af gentagelser, der er hyppige i især spontan talesprog, men også til en vis grad som billed- og lydeffekter, der akkompagnerer en given dialog (Nedergaard-Larsen 1992:35). Det er især filmens sammensatte natur, hvor dialog ofte suppleres med billede eller lyd, der afføder dette forhold, og som er en faktor, der kan mindske et oversættelsesproblem, idet det i nogle tilfælde gør det acceptabelt, helt at udelade et element (Nedergaard-Larsen 1992:36). Hermed genvindes den 'tabte' verbale information gennem lyd- og billedsiden meta-verbale informationer (Gottlieb 1994:80).

Endelig skal en undertekst så vidt muligt vises synkront med det der oversættes (Gottlieb 1994:124). Dette gør sig især gældende når der tekstes fra sprog som en stor del af den

pågældende modtagergruppe er bekendt med, hvor det er afgørende for oversættelsens troværdighed, at tekst og tale følges nøjagtigt ad (Gottlieb 1994:124). Undertekster må endvidere ikke 'hænge' ind over et klip, men af hensyn til læsetiden kan disse i visse tilfælde blive holdt på skærmen op til et par sekunder ind i næste (stumme) billedsekvens (Gottlieb 1994:59).

2.4.5 Tekstningsstrategier

Ved tekstning af film og TV benyttes der forskellige strategier alt efter det konkrete oversættelsesproblem. Dette strategivalg foretages enten bevidst eller intuitivt, men ikke desto mindre kan det være altafgørende for den endelige underteksts vellykkethed, at den passende strategi vælges. Jeg har valgt ikke at inddrage almene tekstningsstrategier, da de behandler problemstillingerne ud fra et generelt tekstningsperspektiv. Afhandlingens analysegrundlag er idiommer, og det ville således være svært, at sammenkoble de meget generelle strategier med idiomernes specifikke problemstillinger. Jeg har dog valgt, at inddrage Birgit Nedergaard-Larsens strategier for kulturbundne problemer, da de i højere grad findes anvendelige ved oversættelse af idiommer. Således er en række af problemstillingerne de samme, om end de som udgangspunkt ikke omhandler idiommer specifikt. Endvidere belyser hun også en række overvejelser man som oversætter bør gøre sig, inden man vælger en given løsning. Disse omhandler tekstningens komplekse natur, og understøtter således de forskellige tekstningsstrategier.

Nedergaard-Larsen

- 1) Overførsel/lån: Nedergaard-Larsen skelner mellem identitet/eksosisme og kalkering. Identitet/eksosisme angår elementer der overføres direkte fra KT til MT, og omfatter som regel bynavne, gadenavne, navne på teatre eller natklubber osv. (Nedergaard-Larsen 1992:51). Det er her nødvendigt at overveje, hvorvidt de pågældende elementer f.eks. er med til at karakterisere en given person. Endvidere spiller den antagede viden hos seerne også en stor rolle, og man må derfor vurdere,

om sladreeffekten kompenserer for en eventuel mangel på forståelse. Fordelen er dog, at man bevarer en vis lokalkolorit (Nedergaard-Larsen 1992:50).

Kalkering benyttes bl.a. ved elementer såsom instanser og samfundsmæssige funktioner der findes i Danmark, men som hedder noget andet. Strategien har den fordel, at lokalkoloriten bevares uden at tekstningen virker unødigt eksotisk (Nedergaard-Larsen 1992:52).

- 2) Direkte oversættelse: Denne strategi er relevant ved oversættelse af f.eks. kulturspecifikke organisationer, titler og institutioner som ikke findes i Danmark, og som dermed ikke kan kategoriseres som kalkering. Der oversættes direkte, hvilket eliminerer eventuelle forståelsesproblemer for modtagerne af MT. Ikke desto mindre er det nødvendigt at vurdere, om det tekstede element afføder samme konnotationer hos modtagerne af henholdsvis KT og MT.
- 3) Eksplicitering: Eksplicitering tages i brug ved oversættelse af akronymer, institutioner med bestemte konnotationer, TV-kanaler etc. Her er det ofte nødvendigt, at gå fra det kulturspecifikke til det generelle ((Nedergaard-Larsen 1992:56). Strategien er især anvendelig ved handlingsrelevante elementer, som ville forårsage forståelsesproblemer hos seerne, hvis de blot blev overført til MT. En ulempe er dog, at lokalkoloriten kan være svær at bevare.
- 4) Parafrase: En parafrase benyttes ved oversættelse af elementer, hvor det skønnes, at en omformulering er nødvendig i forhold til forståelsen af et givent element i KT. Problemet med denne strategi er, at både lokalkolorit og eventuelle konnotationer forbundet med det pågældende element kan være svære at bevare (Nedergaard-Larsen 1992:60).
- 5) Tilpasning til MS-kultur: Der skelnes her mellem situationstilpasning og kulturel tilpasning. Situationstilpasning kan f.eks. tages i brug ved akademiske titler, hvor en given kulturspecifik titel erstattes af en tilsvarende og almen kendt dansk titel. Problemet er her, at der kan opstå et troværdighedsproblem (Nedergaard-Larsen 1992:62). Ligeledes er der ved kulturel tilpasning tale om, at en given kulturel

størrelse i KT erstattes med en tilsvarende dansk reference. Her er det bl.a. det oversatte elements associationer i KT man søger at genskabe i MT.

2.4.6 Faktorer ved strategivalg

De ovennævnte strategier benyttes som sagt enten bevidst eller intuitivt, men i begge tilfælde belyser de tekstningens komplekse univers, hvor diverse faktorer skal sidestilles, før at eventuelle valg kan foretages. Men derudover findes der også en række andre overvejelser man skal gøre sig, før man vælger den ene eller den anden strategi (Nedergaard-Larsen 1992:45). Nedergaard-Larsen skelner mellem generelle og specifikke overvejelser, der hver især kan medvirke til, at den rette tekstningsstrategi vælges.

Generelle faktorer

Genren kan i sig selv være afgørende for valget af strategi (Nedergaard-Larsen 1992:45). Billedmedier opdeles i genrer hvor enten sproget, mennesket eller begivenheden er i centrum. I fiktionsfilm eller spillefilm er det f.eks. mennesket, der er i centrum, og der skal i oversættelsen derfor lægges speciel vægt på de træk, der beskriver den talendes personlighed (Nedergaard-Larsen 1992:46). Men da film kan indeholde elementer fra andre genrer, kan det være svært at løse et konkret oversættelsesproblem ud fra genren alene (Nedergaard-Larsen 1992:46).

Endvidere er det nødvendigt, at gøre sig tanker omkring KS-forfatterens formelle udtryk og intention samt forventninger til MS-publikum. Et af de store spørgsmål er, hvorvidt det implicite i KT, subteksten, bør ekspliciteres i MT. Problemet her er, at man let risikerer, at det implicite slet ikke vil blive forstået i MS-kulturen, selv om de fleste umiddelbart vil forstå det i KS-kulturen (Nedergaard-Larsen 1992:46). Det er derfor vigtigt, at man som tekster gør sig nogle overvejelser omkring afstanden mellem de to sprog og kulturer. På samme måde må man vurdere om formalitetsgraden i KT skal bevares eller om en modificering er at foretrække.

Disse generelle faktorer bør indgå i de overordnede overvejelser af tekstningen som helhed. Isoleret set vil de oftest være for vage til, at kunne danne grundlag for et strategivalg i de enkelte tilfælde (Nedergaard-Larsen 1992:46), hvorfor man må inddrage en række faktorer, der er mere konkrete for det enkelte oversættelsesproblem.

Specifikke faktorer

Det første man må se på er det enkelte elements funktion. Her er det nødvendigt at fastslå, om det pågældende element er personbeskrivende, generelt stemningsskabende eller direkte handlingsrelevant. F.eks. kan personbeskrivende elementer helt udelades på grund af tids- og pladmangel, hvis de er rigeligt repræsenteret andre steder. I andre tilfælde skal elementer, der er vigtige for handlingsgangen gerne med i tekstningen og eventuelt ekspliciteres (Nedergaard-Larsen 1992:47).

Endvidere kan et givent elements konnotationer udgøre et specielt problem, idet de er vigtige for forståelsen, men på samme tid kan være vanskelige at få med i oversættelsen. Igen må der foretages en vurdering af deres eventuelle relevans for personbeskrivelse, handlingsgang eller forståelsen af sammenhængen, hvorefter det afgøres, om det er vigtigt, at få dem tydeliggjort i tekstningen.

På trods af at der i de generelle overvejelser blev lagt vægt på afstanden mellem KS- og MS-kulturen, er man i hvert enkelt tilfælde nødt til at tage stilling til, om det pågældende element vil kunne forstås af MS-publikum. Nogle kulturbundne elementer er almen kendte i Danmark, og kan dermed overføres uden videre, hvorimod andre kræver en eksplicitering således, at de ikke virker forvirrende for seerne (Nedergaard-Larsen 1992:48).

Endelig er man også nødt til at sidestille det enkelte element med de mediespecifikke faktorer. Således er det muligt, at undlade at forklare visse elementer, hvis betydningen fremgår af konteksten, enten i form af redundans eller den positive sladreeffekt (Nedergaard-Larsen 1992:48). Også den diasemiotiske oversættelsesform, det at der oversættes fra tale til skrift, er vigtigt at have med i sine overvejelser, idet visse ord og begreber virker stærkere på tekst end i tale. Derudover må man til en vis grad lade sit valg

af strategi styre af tids- og pladsbegrænsningerne, og i visse tilfælde fravige fra den løsning, der ud fra de øvrige parametre ville være den optimale (Nedergaard-Larsen 1992:48).

2.5 Opsamling

Afhandlingens teoridel omfattede tre områder, der sammen danner grundlag for den videre analyse. Således er afhandlingens analysegenstand figurative idiomer. De belyste karakteristika for figurative idiomer, jf. 2.1.3, fastslog nogle karakteristika ved semantikken i figurative idiomer samt deres konstruktion. Det blev dog ligeledes fastslået, at disse karakteristika ikke altid var ufravigelige.

De behandlede oversættelsesstrategier for idiomer tog udgangspunkt i traditionel skriftlig oversættelse. Både Bakers (1992) og Gottliebs (1997) strategier for oversættelse af idiomer, jf. 2.3.2, gav et overblik over de muligheder en oversætter har, når vedkommende skal oversætte et idiom.

Slutteligt blev tekstningsdisciplinen undersøgt. Denne karakteriseredes ved to primære aspekter: oversættelsesformen og de mediebetingede faktorer. Ydermere blev Nedergaard-Larsens (1992) tekstningsstrategier for kulturbundne problemer inddraget, da de øjensynligt fandtes anvendelige i oversættelse af idiomer, der deler nogle af de samme træk. De tre ovennævnte områder danner således grundlag for afhandlingens analyse.

3 Analyse og diskussion

I det følgende afsnit vil jeg undersøge hvordan figurative idiommer på engelsk bliver oversat i danske undertekster. Analysens empiri er en række udvalgte figurative idiommer fra fire engelsksprogede spillefilm. Idiommerne behandles således, at de grupperes efter type, der hver især kan afføde potentielle problemstillinger i en tekstningssituation. Idiommerne grupperes som følger:

- 1) Figurative idiommer, der er kulturspecifikke,
- 2) Figurative idiommer, der indeholder grov sprogbrug og
- 3) Figurative idiommer, der i filmenes dialoger optræder i en modificeret udgave.

De forskellige grupperinger af idiommerne og de deraf afledte problemstillinger knytter sig hver især til forskellige forhold inden for oversættelse af idiommer generelt, men endvidere også til tekstningsspecifikke forhold. Analysen foretages således med udgangspunkt i afhandlingens teoretiske ramme, herunder de i afhandlingen belyste oversættelsesstrategier og de mediebundne forhold, der gør sig gældende i en tekstningssituation. Der vil både blive diskuteret oversættelsesstrategier for idiommer generelt, men også strategier, der specifikt knytter sig til en tekstningssituation.

Således vil det blive undersøgt hvilke oversættelsesstrategier de pågældende tekster har anvendt, hvilke alternative strategier, der ellers ville have været mulige samt hvilke mediespecifikke forhold, der eventuelt kan have påvirket teksternes strategivalg eller eventuelt hindret anvendelsen af de alternative strategier.

Hvert af de udvalgte idiommer præsenteres sammen med de komplette dialoger de optræder i, men som udgangspunkt vil der i analysen kun blive fokuseret på oversættelsen af selve idiommet. Ikke desto mindre refereres der i enkelte eksempler til den omkringliggende dialog, hvis denne har haft indflydelse på oversættelsen.

3.1 Kulturspecifikke idiommer

Ved oversættelse af kulturspecifikke idiom er der ud over de umiddelbare problemstillinger ved oversættelse af figurative idiom yderligere forhold, der kan besværliggøre en oversættelse til et givent MS. Den primære problemstilling er, at idiomets semantiske reference, figurative billede og ordlyd ofte er forankret i KS-landets historie, samfund og sprog, og det kan således være en udfordring, både at overføre idiomets betydning, leksikalske enheder og billede til et givent MS (Fernando 1996:35).

I det følgende undersøges oversættelsen af tre kulturspecifikke idiom fra tre amerikanske spillefilm. Oversætterens strategivalg analyseres og diskuteres på baggrund af teorier om oversættelse af idiom og oversættelse i en tekstningssituation.

Idiom A:

Film: American Beauty.

Tid: 00:49:34.

Scenebeskrivelse: Lester er hjemme hos Ricky. De er på Rickys værelse, hvor Lester skal til at købe noget marihuana af Ricky. Lester kigger sig omkring, og beundrer den store mængde elektronik som Ricky besidder.

Lester:

Eng.	When I was your age, <i>I flipped burgers</i> all summer just to be able to buy an eight track.
Da.	I din alder <i>stegte jeg burgere</i> en hel sommer for at købe en ottespor.

Idiom: *to flip burgers*. Idiomet anvendes til at beskrive udførelsen af et job hvor lønnen er dårlig (især i en fastfood-restaurant) (Flip burgers).

Strategi: kalkering.

Idiom B:

Film: Silence of the Lambs.

Tid: 00:17:05.

Scenebeskrivelse: FBI-agent Starling snakker for første gang med Hannibal Lecter i vedkommendes fængselscelle.

Lecter:

Eng.	Good nutrition's given you length of bone, but you're not more than one generation from poor <i>white trash</i> , are you?
Da.	De har lange ben, men De er kun en generation fra <i>fattigdommen</i> .

Idiom: *white trash*. Idiomet er stødende og betegner fattige hvide mennesker, uden uddannelse (White trash).

Strategi: reduktion.

Idiom C:

Film: One Flew Over the Cuckoo's Nest (OFOTCN).

Tid: 01:28:56.

Scenebeskrivelse: En af patienterne, McMurphy, er modvilligt blevet behandlet med elektrochok. Han vender tilbage til de andre patienter, der er i gang med gruppeterapi, og beretter om behandlingen.

McMurphy:

Eng.	They was giving me 10,000 watts a day, you know, and I'm... <i>hot to trot</i> .
Da.	Jeg fik 10.000 watt om dagen, så <i>mig skal man ikke tage strøm på</i> .

Idiom: *hot to trot*. Idiomet har to betydninger, og kan enten betegne en person, der er seksuelt opstemt eller en person, der er ivrig med at komme i gang med en given handling eller aktivitet (Hot to trot).

Strategi: korrespondance.

3.1.1 Strategivalg

Oversættelserne af idiom A, B og C illustrerer nogle vigtige problemstillinger ved oversættelse af kulturspecifikke idiomer. Alle tre idiomer er amerikanske og har rødder i USA's historie, samfund og sprog. Idiom A udspringer fra landets fastfood-kultur, idiom B betegner en specifik social klasse i USA hvorimod formen i idiom C er et rim, der knytter sig til landets sprog. Grunden til at jeg har inddraget idiom C er den kompleksitet der er ved ordspil, hvor semantikken ofte trækker på flere aspekter, herunder fonetikken, ordenes tvetydighed og den kontekst de optræder i, hvilket kan vanskeliggøre en oversættelse fra en sprogkultur til en anden. Oversættelserne af de tre idiomer afspejler forskellige strategivalg. Således er der brugt en kalkering ved idiom A, en omskrivning ved idiom B og en korrespondancestrategi ved idiom C.

Idiom A:

Kalkering:

Ved idiom A har teksteren valgt en kalkering, og '*I flipped burgers*' er således oversat til '*stegte jeg burgere*'. Schjoldager (2008) definerer en kalkering som overførsel af en konstruktion eller et udtryk fra KS vha. en meget tæt oversættelse, uanset om dette måtte være den bedste konstruktion på MS. Hun tilføjer, at kalkeringer har en tendens til at optræde uidiomatiske på MS (Schjoldager 2008:94). Ordet 'flipped' er oversat til 'stegte', men udover denne afvigelse har teksteren forsøgt at overføre idiomets ordlyd og billede direkte til den danske undertekst. Idiomets figurative billede stammer fra den amerikanske fastfood-kultur, men dets idiomatiske betydning begrænser sig ikke udelukkende til den amerikanske kultur. Idiomet har både en bogstavelig og idiomatisk betydning, og i den pågældende engelske dialog bringes de begge i spil. Der er en forskel USA og Danmark i mellem i måden hvorpå, man betragter jobs på burgerrestauranter, hvilket primært skyldes, at denne jobtype ikke i lige så høj grad er rodfæstet i denne danske kultur. I USA har jobbet derimod konnotationer til den absolutte bund både hvad angår prestige og løn. Den danske oversættelse '*stegte jeg burgere*' benytter kun idiomets billede, men får ikke den kulturbestemte idiomatiske dimension med, og efterlader blot seerne med billedet af en

mand, der steger burgere. Der kan således være en fare for, at den danske seer ikke ville forstå den idiomatiske betydning.

Idiom B:

Reduktion:

Ved idiom B har teksteren valgt en reduktionsstrategi. Her er idiomet '*white trash*' blevet oversat til '*fattigdommen*'. Gottlieb (1997) skelner mellem forskellige omskrivningsstrategier og betegner den her anvendte strategi som reduktion, hvor et KS-idiom reduceres til ét ord, jf. (2.3.2). Baker (1992) opererer derimod kun med en parafrasestrategi, når et KS-idiom omskrives. Hun tilføjer, at det er den mest benyttede strategi, når der ikke findes et tilsvarende idiom på MS, jf. (2.3.2), hvilket ofte er tilfældet med kulturspecifikke idiommer. Fællesnævneren for både parafrase- og reduktionsstrategien er dog, at idiomet oversættes uden brug af et MS-idiom. I modsætning til idiom A, er idiomet '*white trash*' både kulturspecifikt i dets semantiske indhold og billedbrug. Idiomet betegner en specifik social klasse i USA, og ekspliciteres tilmed af adjektivet '*poor*'. Derudover har ordet '*trash*' på engelsk også en overført betydning, der nedladende betegner mennesker, som anses for at være uduelige eller foragtelige. Den benyttede reduktionsstrategi fortæller den danske seer om et af trækkene ved den pågældende sociale gruppe, at de er fattige, men formidler derudover ikke, at idiomet kun knytter sig til hvide mennesker og at de også er uden uddannelse.

Idiom C:

Korrespondance:

Ved idiom C er det hverken den semantiske reference eller idiomets figurative billede, der afleder den kulturbundne problemstilling. Til gengæld er det ordlyden af idiomets leksikalske enheder, der besværliggør oversættelsen. Idiomet er bygget op som et rim, og knytter sig således til det engelske sprog. Teksteren har i den pågældende oversættelse anvendt en korrespondancestrategi, og '*I'm... hot to trot*' er oversat til '*så mig skal man ikke tage strøm på*'. Det danske idiom '*at tage strøm på nogen*' har betydningen at holde nogen for nar eller gøre grin med nogen. Det anvendte MS-idiom afviger dermed både i form og betydning ift. KS-idiomet, og falder således uden for både Bakers (1992) og

Gottliebs (1997) strategier for oversættelse af idiommer. Den faktiske oversættelse afspejler imidlertid det faktum, at teksteren har forsøgt at overføre den i filmen humoristiske brug af idiomet *'hot to trot'*. I den pågældende scene gør McMurphy grin med sin ufrivillige elektrochokbehandling, og anvender primært det engelske idioms betydning om at være ivrig og klar til at påbegynde en given handling. Han fortæller, at han efter at have fået 10.000 watt er fuld af energi og fortæller i den efterfølgende dialog, at det vil have en effekt hos den næste kvinde han dyrker sex med. Således antages det, at han også delvist spiller på idiomets anden betydning. Teksterens oversættelse indikerer, at vedkommende har valgt at overføre den engelske dialog's humoristiske dimension i form af McMurphys vittige omtale af behandlingen, men KS-idiomets semantiske reference og form formås ikke overført til den danske seer. MS-idiomet indeholder ordet *'strøm'*, og er derfor en reference til behandlingen, men semantikken i den danske undertekst er en helt anden end i den engelske dialog.

3.1.2 Alternative strategier

I det følgende afsnit gives der eksempler på alternative strategier som oversætterene kunne have anvendt i de behandlede idiommer. Denne diskussion baseres ligeledes på teori om oversættelse af idiommer.

Idiom A:

Ifølge Mona Bakers (1992) oversættelsesstrategier for idiommer er den umiddelbare løsning at finde et idiom på MS, der har samme betydning og form. Alternativt kan der oversættes med et idiom med samme betydning men med en anderledes form. Idiomet *'to flip burgers'* er som sagt amerikansk, og der findes således ikke et fuldstændig tilsvarende idiom på dansk. Ikke desto mindre beskriver idiomet en situation som de fleste danske seere vil kunne genkende, og det er således primært idiomets billedlige betydning – at arbejde til en lav løn – som kan være vanskelig for den danske seer at udlede af oversættelsen *'stege burgere'*. Det at arbejde hårdt for en beskedne løn er imidlertid ikke i sig selv et fænomen, der begrænser sig til den amerikanske befolkning, og den idiomatiske betydning kan derfor godt formidles til en ikke-amerikansk seer.

Tilpasning:

Nedergaard-Larsen (1992) opererer med en tilpasningsstrategi, hvor en given oversættelse sigter mod, at genskabe effekten i KT i en given MT. Eksempelvis kunne man forestille sig oversættelsen '*i din alder gik jeg med aviser en hel sommer*', hvor referencen i KT erstattes af en konstruktion, der i højere grad er de danske seere bekendt. Denne strategi benyttes især ved oversættelse af kulturelle referencer (Schjoldager 2008:103). Ulempen ved denne strategi er, at der kan opstå et troværdighedsproblem (Nedergaard-Larsen 1992:62), hvilket kan siges, at være tilfældet her, jf. nedenfor (3.1.3).

Omskrivning:

En omskrivning derimod kunne eksempelvis lyde '*i din alder knoklede jeg (hårdt) en hel sommer*', hvor idiomets betydning formidles til MS vha. en MS-frase. Fordelen her er, at hele den semantiske reference overføres til den danske seer, men KT's idiom går tabt.

Idiom B:

Ved idiomet '*white trash*' er problemstillingen en anden. Her er det idiomets semantiske reference, der fuldt ud er kulturspecifikt. Vi har at gøre med en specifik social befolkningsgruppe i USA, og det er således ikke muligt, at formidle den komplette betydning til den danske seer uden at omskrive idiomet. Endvidere har den pågældende befolkningsgruppe en række specifikke karakteristika., hvilket yderligere besværliggør en oversættelse.

Ekspansion:

Det er ikke muligt at finde et tilsvarende idiom på MS, og det umiddelbare alternativ er dermed en omskrivning, hvor idiomets betydning forklares. Problemet med en ekspansion i dette tilfælde er dog, at den omtalte samfundsgruppe kendetegnes ved flere træk, og det kan derfor være en udfordring, at få dem alle overført i en tekstningssituation, uden at overskride det tilladte antal anslag.

Tilpasning:

En anden mulighed er Nedergaard-Larsens (1992) tilpasningsstrategi, hvor man kunne erstatte '*white trash*' med en tilsvarende befolkningsgruppe i Danmark. Her kunne man

eksempelvis forestille sig oversættelsen *'kun en generation fra den hvide underklasse'*, men idet der ikke findes en dansk social befolkningsgruppe med præcis samme karakteristika, ville et sådant strategivalg indebære et semantisk tab. Fordelen er dog, at KS-idiomets reference til en hvid befolkningsgruppe bliver overført til den danske seer.

Idiom C:

Konstruktionen i idiomet *'hot to trot'* er baseret på et rim på engelsk. Dette medfører, at det ikke er muligt at oversætte idiomet med et MS-idiom, der har samme form og betydning. En oversættelse vanskeliggøres yderligere ved, at begge af idiomets betydninger delvist bringes i spil i den engelske dialog. Ydermere refererer idiomet til den i filmen forudgående elektrochokbehandling.

Omskrivning:

En alternativ strategi kunne her være en omskrivning af KS-idiomet, hvor de omtalte forhold indgår. Man kunne eksempelvis forestille sig oversættelsen *'så jeg er helt tændt'*, hvor der både refereres til begge af KS-idiomets betydninger samt hans humoristiske reference til elektrochokbehandlingen.

3.1.3 Tekstningens rammer

Idiom A:

Tid og plads:

Teksteren i *American Beauty* har oversat idiom A vha. en kalkering. Den faktiske oversættelse af idiom A rummer 54 anslag. Den foreslåede omskrivning *'knoklede jeg (hårdt) en hel sommer'* og den kulturelle tilpasning *'gik jeg med aviser'* rummer henholdsvis 54 og 53 anslag, og overskrider dermed ikke det benyttede antal anslag i den faktiske oversættelse. Dette udelukker således tid og plads som værende en udslagsgivende faktor ved en sådan omskrivning af idiomet.

Lyd og billede:

Lydsiden kan derimod have spillet en rolle. Danskerne har et godt kendskab til engelsk, og i den originale dialog bliver der tilmed refereret til ordet '*burger*', som stort set alle kender. Der er således tale om tekstningens sladreeffekt (Gottlieb 1994:73), der her er negativ. En oversættelse uden ordet '*burgere*' kan derfor virke utroværdig blandt det danske publikum.

Idiom B:

Tid og plads:

Idiom B blev oversat med en reduktionsstrategi. Her kan tekstningens tids- og pladsrestriktioner have haft indvirkning på strategivalget. Det engelske idioms semantiske kompleksitet ville i en traditionel oversættelsessituation sandsynligvis afføde en længere eksplicitering, hvor hele idiomets betydning overføres til MS. Dette er dog ikke muligt i en tekstningssituation da der er et loft for, hvor mange anslag en undertekst må indeholde (Lindberg). Den faktiske oversættelse rummer 51 anslag, hvoraf oversættelsen af idiomet er på 12 anslag. En uddybelse af alle idiomets aspekter vil højst sandsynlig overskride det tilladte antal anslag i en undertekst. Desuden er det svært at forestille sig en passende eksplicitering af '*white trash*' i en tekstningskontekst, da idiomet som sagt rummer flere karakteristika. Derimod rummer en oversættelse med den foreslåede tilpasning '*den hvide underklasse*' 58 anslag, og da der går mere end seks sekunder før næste dialog ytres, ville restriktionerne ikke forhindre denne konstruktion.

Lyd og billede:

Endvidere kan en fordel ved den foreslåede tilpasning findes i filmens lydsiden i form af en positiv sladreeffekt. De fleste danske seere formodes at kende det engelske ord '*white*', og en oversættelse med det tilsvarende danske adjektiv '*hvid*' vil dermed fremstå mere troværdig.

Idiom C:

Tid og plads:

Teksteren af OFOTCN har oversat idiom C med et MS-idiom. Den faktiske undertekst rummer 50 anslag. Den ovenfor foreslåede omskrivning indeholder 40 anslag, og tids- og pladsfaktorerne ville således ikke forhindre en sådan oversættelse.

Lyd og billede:

Filmens lydside kan have spillet ind i teksterens strategivalg. Idiomet *'hot to trot'* er bygget op som et rim, og refererer både til den forudgående og efterfølgende replik. Hele sekvensen omkring underteksten har en humoristisk karakter, hvilket tydeliggøres af, at de øvrige patienter bryder ud i grin. Således er det her både lyd- og billedsiden der bidrager til sladreffekten, og dette forhold kan have medvirket til, at den pågældende tekst har tilstræbt en humoristisk oversættelse, der ligeledes spiller på den kontekst idiomet optræder i. Dog virker det en smule besynderligt, at vedkommende ikke har valgt et MS-idiom, der ligger tættere på KT-betydningen.

3.1.4 Opsamling

Oversættelserne af de tre kulturspecifikke idiommer giver ikke et entydigt billede af hvordan disse oversættes i en tekstningssituation. De tre oversættelser afspejler forskellige anvendte strategier. Dog viser analysen forskellige forhold ved kulturspecifikke idiommer, der kan have indflydelse på de mulige strategier en oversætter kan benytte.

Idiom A var kun kulturspecifikt i dets figurative billede, hvilket umuliggjorde en oversættelse med et MS-idiom, der både var ækvivalent i billede og betydning. Teksteren valgte her en kalkering, hvilket medførte en række uoverensstemmelser. Idiomets idiomatiske betydning blev ikke overført, da en kalkering kun formår, at overføre KT-idiomets billede. Endvidere kunne der også konstateres uidiomatisk ordlyd ved den valgte oversættelse. Derimod fandtes to af de alternative strategier sig anvendelige, om end de begge havde sine ulemper. En tilpasningsstrategi overførte idiomets semantik, men her kunne der opstå et troværdighedsproblem. Ligeledes ville en omskrivning overføre den fulde betydning af idiomet, men pga. danskernes kendskab til engelsk, kunne der også opstå et troværdighedsproblem hos modtageren.

Idiom B var både kulturspecifikt i dets figurative billede og betydning. Dette udelukkede anvendelsen af et MS-idiom. Den anvendte reduktion overførte kun delvist idiomets betydning, og medførte både et semantisk og formmæssigt tab. Den foreslåede tilpasning

formåede i højere grad, at overføre idiomets betydning, men afspejlede ligeledes et vis tab. Her gjorde tekstningens tids- og pladsmæssige begrænsninger det endvidere umuligt, at anvende en omskrivning af idiomet, hvilket sandsynligvis ville have været en mulighed i en traditionel skriftlig oversættelsessituation. Idiomet har flere karakteristika, og er derfor svært at oversætte i en tekstningssituation. Endvidere er idiomet en nominalfrase, hvilket i den pågældende situation besværliggør en oversættelse, der tager en anden grammatisk form.

Idiom C knyttede sig til den engelske sprogkultur. Her blev der anvendt et MS-idiom, der dog både afveg i billede og betydning. Komplexiteten ved ordspillet bevirkede, at der var flere faktorer at tage hensyn til. Idiomets anvendte rim, idiomatiske betydning og humoristiske anvendelse lagde op til et valg fra oversætters side, hvor denne øjensynligt vægtede idiomets funktion i den pågældende dialog fremfor en overførsel af dets semantiske indhold. Her spillede filmens lyd- og billedside en stor rolle, idet de afslørede idiomets ovennævnte humoristiske funktion. Ikke desto mindre konstaterede analysen, at en omskrivning med en MS-verbalfrase havde været mere oplagt, da den inkorporerede flere af de komplekse aspekter ved idiomet i den pågældende kontekst.

3.2 Idiomer med grov sprogbrug

Ved oversættelse af idiomer med grov sprogbrug kan der opstå problemstillinger, der specifikt knytter sig til tekstningens oversættelsesrammer, i særdeleshed tekstningens diasemiotiske natur. Således gennemgår en given oversættelse i en tekstningssituation et kanalskifte, hvor et idiom skal overføres fra en mundtlig til en skriftlig kanal. Dette kan medføre stilistiske overvejelser, der i sidste ende kan have indvirkning på en teksters strategi- og ordvalg (Nedergaard-Larsen 1992:34).

Idiom D:

Film: Gran Torino.

Tid: 01:32:07.

Scenebeskrivelse: Walt sidder hjemme i sin stue. Naboernes datter er kort forinden blevet voldtaget af den lokale bande. Den unge præst Janovich ankommer, og de to diskuterer hændelsen.

Janovich:

Eng.	I know you're close with these people, but this <i>pisses me off</i> too, Mr. Kowalski.
Da.	Jeg ved, De har et nært forhold til dem, men jeg er sgu også <i>rasende</i> .

Idiom: *to piss someone off*. Bruges til at beskrive, at nogen eller noget gør en person vred (Piss someone off).

Strategi: omskrivning.

Idiom E:

Film: One Flew Over the Cuckoo's Nest.

Tid: 02:04:02.

Scenebeskrivelse: Et par af patienterne sidder og spiller kort og diskuterer, hvorvidt McMurphy er flygtet eller ej.

Taber:

Eng.	Jack Dunphy's <i>full of shit</i> .
Da.	Jack Dunphy <i>vrøvler</i> .

Idiom: *to be full of shit*. Idiomet anvendes til at antyde, at en person tager fejl eller ikke ved hvad vedkommende snakker om (Full of shit).

Strategi: reduktion.

Idiom F:

Film: One Flew Over the Cuckoo's Nest.

Tid: 00:35:03.

Scenebeskrivelse: Et par af patienterne spiller Matador. Harding ophidses af, at folk ikke følger spillets regler.

Harding:

Eng.	Keep your hands off me, you <i>son of a bitch!</i>
Da.	Rør mig ikke, dit <i>lede svin!</i>

Idiom: *son of a bitch*. Idiomet anvendes til at betegne en foragtelig person (Son of a bitch).

Strategi: tilpasning.

3.2.1 Strategivalg

Oversættelserne af idiom D, E og F illustrerer potentielle problemstillinger ved oversættelse af idiom, der indeholder en grov sprogbrug. Idiom C og D er begge oversat med omskrivningsstrategier, mens der ved idiom E er anvendt en tilpasningsstrategi. Nedenfor diskuteres de anvendte strategivalg.

Idiom D:

Omskrivning:

Ved idiom D har teksteren valgt en omskrivning, og '*pisses me off (too)*' er oversat til '*jeg er sgu (også) rasende*'. I den pågældende scene bruger den unge præst Janovich idiomet til at indikere, at voldtægten af Walts nabos datter gør ham meget vred. Teksterens oversættelse formår at overføre KS-idiomets betydning. Derimod har han valgt, at se bort fra idiomets form.

Idiom E:

Reduktion:

Teksteren i OFOTCN har brugt en reduktionsstrategi ved idiom E, hvor '*full of shit*' er blevet oversat til '*vrøvler*'. Oversættelsen er reduceret til et enkelt ord, hvorfor den

anvendte strategi både kan betegnes som reduktion (Gottlieb 1997) og parafrase (Baker 1992). Idiomet ytres af den mentalt ustabile Taber, der ikke tror på Jack Dunphys påstand om, at McMurphy er flygtet fra institutionen. På engelsk anvendes idiomet til at indikere, at en person tager fejl eller ikke ved hvad han eller hun snakker om, men indikerer derudover også afsenderens negative syn på den omtalte persons karakter. Teksterens reduktion 'vrøvler' formidler kun delvist idiomets semantiske betydning. Det danske ord 'at vrøvle' anvendes i højere grad om dét at ytre sig usammenhængende eller ulogisk, hvorimod idiomet i filmen utvetydigt refererer til, at Jack Dunphy er en løgner.

Idiom F:

Tilpasning:

Idiom F stammer også fra OFOTCN, og her er idiomet 'son of a bitch' oversat til 'lede svin'. Idiomet 'son of a bitch' bruges i den pågældende scene af patienten Harding om en anden patient, der bliver ved med at prikke til ham, og vil have ham til at droppe sine indsigelser mod spillets gang og i stedet komme videre med spillet. Teksteren har anvendt en tilpasningsstrategi og fundet en tilsvarende betegnelse på dansk. Den danske oversættelse består således af skældsordet 'svin', der yderligere understreges af adjektivet 'lede'. Ifølge Nedergaard-Larsen (1992) anvendes denne strategi, når man forsøger at genskabe effekten i KT hos modtagerne af MT (Nedergaard-Larsen 1992:63), hvilket må siges at lykkes i den pågældende oversættelse.

3.2.2 Alternative strategier

I det følgende diskuteres alternative strategier som teksterene kunne have anvendt.

Idiom D:

Kongruens:

Idiom D er blevet oversat vha. en omskrivning. Den pågældende tekst har således valgt ikke at benytte et MS-idiom i sin oversættelse på trods af, at det danske sprog har et idiom, der er identisk både i form og betydning: 'at pisse nogen af'. Idiomet 'at pisse nogen af' er

relativt nyt på dansk, men ikke desto mindre er udtrykket ifølge Den Danske Ordbog kendt fra 1996¹, og må derfor antages at være integreret i det danske sprog, om end det oprindeligt er en kalkering af det engelske udtryk. At oversætte et KS-idiom med et MS-idiom, der er ækvivalent i både form og betydning, er en af Bakers (1992) fem strategier for oversættelse af idiommer. Gottlieb (1997) skelner mellem tre strategier, når et KS-idiom oversættes med et MS-idiom. Denne strategi betegner han som kongruens, hvor der oversættes med et identisk idiom på MS, jf. (2.3.2). En alternativ oversættelse kunne lyde *'men det her pisser også mig af'*. Her er der som nævnt overensstemmelse både hvad angår idiomets form og betydning.

Idiom E:

Omskrivning:

Idiom E er oversat med en reduktion, der afviger semantisk. Her kunne en mere rammende oversættelse lyde *'Jack Dunphy er en løgner'*, hvor idiomets semantiske indhold overføres samtidig med, at Tabers syn på Jack Dunphys person til en vis grad også formidles.

Kalkering:

En anden mulighed er en kalkering af idiomet. Eksempelvis kunne *'full of shit'* oversættes til *'fuld af løgn/pis/lort'*, der er vendinger, som allerede optræder i det danske sprog. *'At være fuld af løgn/pis/lort'* har på dansk den samme betydning som det engelske idiom, og bruges til at antyde, at en person har for vane, at tale usandt eller ytre sig om noget som vedkommende ikke har forstand på. Vendingerne er meget uformelle. Ikke desto mindre er fordelene ved en kalkeringsstrategi her, at den i højere grad formidler betydningen af KS-idiomet.

Idiom F:

Tilpasning:

Idiomet *'son of a bitch'* fungerer i den pågældende ytring som et prædikat, og består af en nominal frase, hvilket begrænser oversættelsesmulighederne. Dette bevirker her, at en oversættelse umiddelbart er nødt til at tage samme grammatiske form. Således virker den

¹ <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=pisse&search=S%C3%B8g>

anvendte tilpasningsstrategi som den mest oplagte løsning, da det er svært, at forestille sig en omskrivning med en verbalfase, og det er derfor kun muligt, at diskutere alternative tilpasninger. Det danske skældsord 'svin', der også er anvendt i den faktiske oversættelse må siges at være den mest tilsvarende betegnelse på dansk. Her kunne det dog være en mulighed, at erstatte teksterens valg af adjektiv således, at oversættelsen lyder 'dumme svin', hvilket er en mere idiomatisk konstruktion på dansk. Alternativt kan skældsordet 'skiderik' også anvendes, om end det ikke anvendes med samme hyppighed.

3.2.3 Tekstningens rammer

Idiom D:

Tid og plads:

Den foreslåede alternative oversættelse indeholder 54 anslag, hvilket er to flere end det antal, der er brugt i den faktiske oversættelse. Denne afvigelse har dog ikke en afgørende betydning, da en undertekst må rumme op til 70 anslag (Lindberg). Endvidere efterfølges dialogen af stilhed, hvilket udelukker tids- og pladsmæssige restriktioner som en afgørende faktor i den pågældende oversættelse.

Lyd og billede:

Lydsiden synes heller ikke at have spillet en rolle i teksterens oversættelse, idet den ovenfor foreslåede oversættelse i langt højere grad har samme ordklang som den engelske dialog.

Kanalskifte:

Derimod kan tekstningens diasemiotiske natur have haft indflydelse på teksterens oversættelsesvalg. I modsætning til traditionel skriftlig oversættelse foregår der i tekstning et kanalskifte, hvor det originale forlæg overføres fra tale til skrift. Skriftlige udtryk kan have en stærkere virkning end tilsvarende mundtlige udtryk (Nedergaard-Larsen 1992:34). Lindberg tilføjer, at grove udtryk i nogle tilfælde bør dæmpes, for at bevare samme effekt i underteksterne som de har i dialogen (Lindberg). Det "grove" element i det engelske idiom består af ordet 'pisses', men det kan dog diskuteres, hvorvidt det er nødvendigt at nedtone

det danske ord 'pisser'. Ordet 'pis' anvendes nemlig på dansk i flere forskellige sammenhænge, herunder i en række situationer, hvor dets semantiske reference er en anden end ordets oprindelige betydning. I den alternative oversættelse anvendes ordet i en accepteret idiomatisk konstruktion, hvilket yderligere slører ordets bogstavelige betydning. Endvidere afspejler præstens tone også et karakterskift. Fra at have været meget formel og "stiv i betrækket" er han mod filmens slutning mere accepteret af Walt, og den hårdere sprogbrug kan afspejle det faktum, at de to er mere på bølgelængde med hinanden. Ifølge Nedergaard-Larsen (1992) skal der således lægges vægt på de træk, der beskriver den talendes personlighed, jf. (2.4.6).

Idiom E:

Tid og plads:

De ovenfor foreslåede oversættelser '*Jack Dunphy er fuld af pis/lort/løgn*' overskrider den faktiske undertekst på henholdsvis fire og fem anslag, og rummer således 21 og 22 anslag. Der går dog tre sekunder fra dialogens start til næste dialog, og tids- og pladsfaktoren ville dermed ikke udelukke disse kalkeringer. Det samme er tilfældet med den foreslåede omskrivning '*Jack Dunphy er en løgner*', der ligeledes rummer 21 anslag.

Lyd og billede:

Som ved idiom D er der ikke lydspecifikke forhold, der umiddelbart har spillet ind i teksterens oversættelsesvalg, da ordklangen i den faktiske oversættelse af idiomet fuldstændigt afviger fra den engelske dialog. Til gengæld læner de foreslåede oversættelser sig meget op ad den i filmen talte dialog, hvilket bidrager til en mere troværdig oversættelse.

Kanalskifte:

Det engelske idiom indeholder ordet '*shit*', og her kan oversættelsens kanalskifte have haft en indflydelse på teksterens strategivalg. Det engelske ord '*shit*' bruges hyppigt på engelsk, og dets semantiske reference ligger i mange tilfælde langt fra ordets egentlige betydning, som det også er tilfældet med idiomet '*full of shit*'. Situationen er til en vis grad den samme på dansk, men ikke desto mindre fremstår ordet '*lort*' hårdere på skrift end '*shit*' gør, når det ytres verbalt. Dette er også tilfældet ved den foreslåede kalkering '*fuld af lort*' på trods

af, at ordet '*lort*' i det danske udtryk også har en anden semantisk reference end dets bogstavelige betydning. Det danske ord '*pis*', jf. ovenfor, fremstår mindre groft, hvorfor en kalkering med dette ord kan siges at have en mere tilsvarende effekt hos den danske seer. Ønskes en helt neutral oversættelse, kan man anvende den neutrale konstruktion '*fuld af løgn*'. Her medfører den stilistiske forskel dog en lille forskel i måden hvorpå, den danske seer opfatter den talendes personlighed, jf. idiom D ovenfor.

Idiom F:

Tid og plads:

Som vist har de oplagte oversættelsesmuligheder af idiomet begrænset sig til '*dumme svin*' og '*skiderik*', der begge indeholder samme antal anslag som den faktiske oversættelse. Dog tæller konstruktionen '*dumme svin*' et anslag mere, men på grund af den minimale afvigelse må det antages, at tids- og pladsfaktorerne sandsynligvis ikke har haft en væsentlig betydning i den pågældende oversættelse.

Lyd og billede:

Hvad angår lydsiden kan det argumenteres, at størstedelen af det danske publikum er bekendt med det engelske udtryk '*son of a bitch*'. Udtrykket optræder jævnligt i det engelske sprog på trods af, at det er meget groft. Dette kan have haft en indflydelse på teksterens oversættelse, da det kan formodes, at den danske seer forventer et lignende groft udtryk på dansk. En alternativ strategi er udeladelse, men her vil sladreeffekten afsløre det semantiske tab.

Kanalskifte:

Idiom F er i modsætning til de to andre idiommer i denne kategori ikke blevet nedtonet. En af grundene kan være, at teksteren har vurderet, at det danske skældsord '*svin*' ikke er for groft. Betegnelsen er relativ gængs i det danske sprog på trods af dens nedsættende reference, og genskaber mere eller mindre samme effekt hos den danske seer. En anden grund kan have været manglen på alternative oversættelsesmuligheder.

3.2.4 Opsamling

Oversættelserne af de tre figurative idiomer med grov sprogbrug viste ikke en entydig tendens hvad angår strategivalg. Således blev der anvendt forskellige strategier ved alle tre idiomer. Oversættelserne afspejlede dog en stilistisk nedtoning i to af oversættelserne, hvorimod det tredje idiom blev oversat med et tilsvarende groft MS-udtryk. Om et udtryk er tilsvarende groft, vil dog altid være åbent for diskussion.

Idiom D blev oversat med en omskrivning. Den anvendte omskrivning formåede at overføre idiomets betydning, men dets form og tone gik tabt for den danske seer. Teksteren valgte at se bort fra en kongruensstrategi med det ækvivalente MS-idiom på trods af, at der ikke var tids- og pladmæssige forhold, der forhindrede en sådan løsning. Endvidere kunne det danske idioms uformelle karakter også have talt imod denne løsning. KT-idiolet og dets hårde tone indikerede dog et karakterskift hos den ytrende, og nedtoningen i den danske oversættelse medførte til en vis grad, at dette aspekt ikke blev overført.

Idiom E blev oversat med en reduktionsstrategi. Oversættelsen formåede ikke, at overføre idiomets nøjagtige betydning. Analysen viste, at både en omskrivning og en kalkering ville kunne være anvendt. Omskrivningsstrategien ville overføre idiomets nøjagtige betydning, men den idiomatiske form ville gå tabt. Det viste sig endvidere, at det var muligt at oversætte et idiom bestående af en verbalfrase med en MS-nominalfrase. Den alternative kalkering derimod ville både overføre KT's form og betydning, om end usikkerheden omkring udtrykkets udbredte anvendelse i det danske sprog kunne tale imod denne strategi.

Idiom F blev oversat med en tilpasningsstrategi, der formåede, at overføre KT's effekt til modtagerne af MT. Analysen viste, at det ikke var muligt, at anvende en alternativ strategi. Idiolet bestod af en nominalfrase, og denne grammatiske form viste sig vanskelig at oversætte med en anden grammatisk konstruktion, jf. (3.1.4). I modsætning til idiom D og E blev den hårde tone i idiom F ikke nedtonet. Filmens lydside og danskernes kendskab til engelsk, herunder i særdeleshed det pågældende idiom, kunne have spillet en rolle i teksterens valg, om ikke at nedtone udtrykket i den danske oversættelse.

3.3 Leksikalsk modificerede idiomer

Idiomer er som udgangspunkt leksikalsk invariante. Dog tillader nogle idiomer leksikalsk substituering, om end mulighederne ved disse ændringer som regel vil være begrænsede (Fernando 1996:43). Endvidere opleves det til tider, at et idiom tilføjes ord, der ikke er en del af idiomet i dets oprindelige form. Disse tilføjelser kan have forskellige grammatiske former, og modificerer eller tydeliggør idiomernes betydning. I andre tilfælde kan idiomer optræde i en afkortet form, hvilket kan påvirke afkodningen af et givent MS-idiom.

Idiom G:

Film: OFOTCN

Tid: 00:35:50

Scenebeskrivelse: En gruppe af patienterne er nede i vaskerummet, hvor de er i gang med at spille Matador. McMurphy har netop oversprøjtet Harding med en vandslange og klandrer ham for at være kedelig, fordi han til den forrige gruppeterapi stemte imod at tage ind til byen.

Eng.	No? Well, then <i>stay all wet</i> , Harding, huh?
Da.	Ikke det?

Idiom: *to be a wet blanket*. Idiomet anvendes til at betegne en kedelig person, der spolerer andre folks glæder eller fornøjelse (Wet blanket).

Strategi: udeladelse.

Idiom H:

Film: American Beauty.

Tid: 00:25:35.

Scenebeskrivelse: Oberst Frank er ude at køre med sin søn. De har forinden haft besøg af de nye naboer, et homoseksuelt par, der kom forbi og for at hilse på. Obersten ytrer sin foragt for homoseksuelle.

Oberst Frank:

Eng.	How come these faggots always have to <i>rub it in (your face)</i> ?
Da.	Hvorfor skal de bøssekarle altid <i>skilte med det</i> ?

Idiom: *to rub it in*. Anvendes om dét at gøre en situation værre end den er i forvejen (Rub it in).

Strategi: omskrivning.

Idiom I:

Film: Gran Torino.

Tid: 00:07:58

Scenebeskrivelse: Walt holder en reception i sit hjem efter begravelsen af sin kone. Den unge præst Janovich henvender sig, og de to snakker om, hvordan Walt har det.

Janovich:

Eng.	I told her I watch out for my entire flock, but she made me promise I'd <i>keep an (extra sharp) eye on</i> you.
Da.	Jeg passer på alle mine sognebørn, men lovede <i>at passe særligt på</i> dig.

Idiom: *to keep an eye on someone/something*. Idiomet har betydningen at passe på eller at være opmærksom på nogen eller noget (Keep an eye on someone or something).

Strategi: omskrivning.

3.3.1 Strategivalg

Idiomerne G, H og I illustrerer forskellige modificeringer af idiomer. Idiom G er helt udeladt i den danske oversættelse, idiom H har fået tilføjelsen 'your face' og idiom I har fået den adjektiviske tilføjelse 'extra sharp'.

Idiom G:

Udeladelse:

I den pågældende dialog optræder idiomet '*wet blanket*' i en afkortet form, men indgår på samme tid i den omkringliggende dialog. Idiomet anvendes af McMurphy, der klandrer Harding for at være kedelig, fordi at han stemte imod en udflugt ind til byen. Teksteren har her valgt at udelade idiomet og kun overføre den første del af dialogen, og '*No? Well then stay all wet, Harding, huh?*' er oversat til '*Ikke det?*'. Det modificerede idiom anvendes endvidere også bogstaveligt, da Harding rent faktisk står i vaskerummet og er drivvåd. Denne tvetydige brug af et KS-idiom er ifølge Baker (1992) en af grundene til, at en oversætter kan afkode et idiom forkert. Udeladelsen af idiomet bevirker, at den danske seer ikke får formidlet McMurphys syn på Harding i den pågældende scene, og oversættelsen afspejler således et semantisk tab i forhold til KT.

Idiom H:

Omskrivning:

Idiom H er oversat med en omskrivning, og '*rub it in your face*' er oversat til '*skilte med det*'. Idiomet '*to rub it in*' anvendes på engelsk om dét at gøre en situation værre end den er i forvejen, og svarer således til det danske idiom '*at gnide salt i såret*'. I den pågældende dialog har idiomet fået tilføjet '*your face*', hvilket medfører en semantisk modificering. Hvor idiomet '*to rub it in*' ofte omtaler en verbal ytring, er udtrykket '*to rub it in someones face*' mere demonstrativt, og har betydningen, at en person åbenlyst og til frit skue bevidst eller ubevidst provokerer en anden person med en given handling. Det modificerede idiom tilegner sig således en anden betydning, om end den ligger i forlængelse af idiomet '*to rub it in*'. I den pågældende scene er det oberst Frank, der ytrer sin misfornøjelse over, at det homoseksuelle nabopar åbenlyst viser deres seksualitet frem. Den danske verbalfrase '*skilte med det*' anvendes om dét at vise noget på en iøjnefaldende måde, og afspejler således teksterens fokus på måden hvorpå, det homoseksuelle par ifølge obersten agerer.

Idiom I:

Omskrivning:

Ved idiom I har teksteren valgt en omskrivning, og *'keep an extra sharp eye on'* er oversat til *'at passe særligt på'*. I den pågældende dialog har idiomet *'to keep an eye on something/someone'* betydningen at passe på nogen eller noget, og har endvidere fået den adjektiviske tilføjelse *'extra sharp'*. Denne modificering medfører en understregning af idiomets grundbetydning, og knytter sig til graden i hvilken præsten Janovich har lovet Walts afdøde kone, at passe på Walt. Ved teksterens omskrivning er den adjektiviske tilføjelse *'extra sharp'* oversat til *'særligt'*, hvilket semantisk stemmer overens med modificeringen af det engelske idiom.

3.3.2 Alternative strategier

Idiom G:

Tilpasning:

En alternativ oversættelse kunne være Nedergaard-Larsens (1992:62) tilpasningsstrategi, hvor KT-idiomet erstattes af en tilsvarende dansk konstruktion med samme semantiske reference. Her kunne man eksempelvis forestille sig oversættelsen *'Ikke det? Vær du bare en dødbider/lyseslukker så'*. Begge de foreslåede danske betegnelser afviger leksikalsk fra KS-idiomet, men formår at genskabe idiomets prædikative natur og semantiske reference hos den danske seer med en tilsvarende betegnelse på dansk.

Ekspansion:

En anden mulighed er en ekspansion, hvor idiomets betydning udvides og omskrives uden brug af MS-idiom. Her kunne man eksempelvis forestille sig oversættelsen *'Ikke det? Vær du bare kedelige og bliv hjemme'*. Denne konstruktion har en anden form end KS-idiomet, men formidler betydningen, da McMurphy i den følgende dialog afslører, at han alligevel vil tage ind til byen på trods af, at forslaget blev stemt ned.

Idiom H:

Ækvivalens:

Teksterens har oversat idiom H med en omskrivning. Her ville en alternativ løsning være, at oversætte det engelske idiom *'to rub it in'* med det tilsvarende danske idiom *'at gnide salt i såret'*, men modificeringen af det engelske idiom og konteksten det optræder i bevirker dog, at en sådan oversættelse afviger semantisk.

Kalkering:

En anden mulighed kunne være en kalkering af det engelske idiom. Således kunne en alternativ oversættelse lyde *'hvorfor skal de bøsserøve altid tvære det ud i ansigtet på en'*. Kalkeringer har ifølge Schjoladager (2008) en tendens til at optræde uidiomatisk på MS, hvilket også kan siges at være tilfældet her. Konstruktionen er ikke fuldstændig fremmed i det danske sprog, men den forekommer ikke desto mindre meget sjældent, og betragtes ikke som en integreret konstruktion på dansk. Fordelen ved kalkeringen er dog, at den syntaktisk ligner KT, men også at den understreger oberstens utilfredshed.

Idiom I:

Kongruens:

Teksteren har brugt en omskrivningsstrategi ved oversættelse af idiom I. Her kunne en alternativ strategi være Gottliebs kongruensstrategi. Det danske sprog rummer idiomet *'at holde øje med nogen'*, der ligner det engelske idiom i både form og betydning. Således kunne man forestille sig oversættelsen *'men lovede at holde (særligt godt) øje med dig'*. Modificeringen af det engelske idiom bevirker dog, at denne oversættelse ikke helt formår at formidle det komparative aspekt, og det er derfor nødvendigt at specificere det faktum, at præsten har lovet at yde en ekstra indsats hvad angår Walt. Dette kan dog kompenseres ved, at tilføje *'særligt godt'*, hvilket også var tilfældet i den faktiske oversættelse.

3.3.3 Tekstningens rammer

Idiom G:

Tid og plads:

Den foreslåede tilpasning og ekspansion indeholder henholdsvis 26 og 38 anslag. Udeladelsen af idiomet i den faktiske oversættelse kan afspejle tekstningens tids- og pladsrestriktioner. Den pågældende engelske dialog med idiom F efterfølges af dialogen *’Cause I’m going downtown to watch the World Series, anyway. Anybody want to come with me?’*. Denne er oversat til *’Jeg smutter ned til byen for at se kampen. Hvem vil med?’*, og rummer 45 anslag. Begge dialoger ytres i løbet af seks sekunder, og da en dobbelttekst højst må rumme 70 anslag og vises i seks sekunder (Lindberg) kan dette forhold have haft en indflydelse på teksterens udeladelse af idiomet.

Lyd og billede:

Udeladelsen af replikken med idiom G fremstår mærkbar, da det er tydeligt for den danske seer, at han eller hun bliver snydt for noget af dialogen.

Billedsiden kan i dette tilfælde have haft en indflydelse på den mangelfulde undertekst. I den engelske dialog er idiom G modificeret, og anvendes både i sin bogstavelige og idiomatiske betydning. Således ser man McMurphy tale til Harding, der står drivvåd i vaskerummet. Dobbeltbrugen af idiomet slører her den idiomatiske reference, hvilket kan have været en grund til en eventuel forkert afkodning. Endvidere er den bogstavelige betydning af det modificerede idiom ikke videre relevant for filmens handling, hvilket også kan have været en grund til at udelade det.

Idiom H:

Tid og plads:

Oversættelsen af dialogen med idiom H rummer 41 anslag. Derimod rummer den foreslåede kalkering 53 anslag og overskrider således den faktiske oversættelse med 12 anslag. I filmen er der dog seks sekunder mellem replikkens start og næste replik, og tids- og pladsrestriktionerne ville således ikke hindre dette oversættelsesvalg.

Lyd og billede:

Ordet *’always’* i den pågældende dialog bliver udtalt meget langsomt og højt i filmen, og overskygger til en vis grad resten af dialogen. Dette medfører, at idiomet ikke fremstår så

tydeligt. Endvidere antages det, at de fleste danske seer er bekendte med det engelske ord *'always'*, hvilket bevirker, at teksterens omskrivning ikke virker utroværdig, da den også indeholder det tilsvarende danske ord *'altid'*.

Idiom I:

Tid og plads:

Den i filmen anvendte omskrivning af dialogen med idiom I rummer 58 anslag. Den foreslåede oversættelse med det tilsvarende danske idiom rummer derimod 66 anslag, og overskrider dermed den faktiske oversættelse med otte anslag. Derudover efterfølges den pågældende dialog i filmen straks af en ny dialog, og vises således kun i fem sekunder. Ifølge Lindberg er eksponeringstiden 12 anslag per sekund (Lindberg), og en oversættelse med det danske idiom er dermed ikke mulig.

Lyd og billede:

Der er umiddelbart ingen faktorer på lyd- og billedsiden, der har indflydelse på en oversættelse af idiom I.

3.3.4 Opsamling

Analysen af de tre modificerede figurative idiommer viste en udeladelsesstrategi ved idiom G og en omskrivningsstrategi ved idiom H og I.

Idiom G blev udeladt i den danske undertekst. Idiomet optrådte i en afkortet form, der endvidere indgik i den omkringliggende dialog. Det modificerede idiom spillede både på sin bogstavelige og idiomatiske betydning, hvilket slørede dets idiomatiske betydning. Analysen viste, at både en tilpasnings- og ekspansionsstrategi ville overføre idiomets idiomatiske betydning, men den bogstavelige betydning ville gå tabt. Tekstningens tids- og pladsmæssige restriktioner bevirkede dog, at de foreslåede alternative oversættelser ville være svære at få med pga. den korte tid til den efterfølgende dialog. Ydermere spillede billedsiden også en rolle, da den tydeliggjorde idiomets bogstavelige betydning, hvilket kunne have påvirket afkodningen af idiomet.

Idiom H blev oversat med en omskrivningsstrategi i form af en verbalfrase, der overførte idiomets semantiske betydning. Analysen viste to mulige alternative strategier. Ækvivalensstrategien formåede at overføre det oprindelige KT-idiom med et tilsvarende MS-idiom, men modificeringen af det oprindelige idiom samt konteksten i den pågældende scene ville medføre en semantisk afvigelse. En kalkering ville derimod både bevare idiomets syntaks og overføre dets idiomatiske betydning, om end den fremstod uidiomatisk. Lydsiden, herunder udtalelsen af det engelske ord 'always' i særdeleshed, bevirkede dog, at det manglende MS-idiom ikke fremstod så mærkbar i den danske undertekst.

Idiom I blev ligeledes oversat med en omskrivningsstrategi, hvor idiomets betydning blev overført til den danske undertekst. Analysen viste, at en kongruensstrategi også var en mulighed. Her var der således både overensstemmelse på det leksikalske og semantiske plan. Tekstningens tids- og pladmæssige begrænsninger viste sig dog, at være en mulig faktor i teksterens fravalg af denne strategi.

3.4 Sammenfatning af analyse

Analysen af de ni figurative idiomers og deres oversættelser viste ikke nogle entydige præferencer i oversætternes strategivalg. Dette understreges ved, at der i de ni oversættelser blev anvendt seks forskellige strategier. Analysen påviste dog nogle strategimæssige præferencer ved oversættelse af figurative idiomers i en tekstningssituation.

- Omskrivningsstrategi er den mest anvendte

Der blev anvendt en omskrivningsstrategi i tre ud af de ni oversættelser. Derudover viste strategien sig også anvendelig ved tre af de andre behandlede idiomers. Dette stemmer overens med Bakers udsagn om, at en parafrase er den mest benyttede strategi, når der af forskellige årsager ikke kan oversættes med et MS-idiom, jf. 2.3.2. Omskrivningsstrategien formåede i alle tilfælde at overføre KT-idiomets semantiske reference. Analysen viste dog, at en omskrivningsstrategi ikke fandtes anvendelig ved idiomers, der bestod af en nominalfrase, hvilket var tilfældet med idiom B, F og G. Derudover var der yderligere problemstillinger, når et figurativt idiom optrådte som et prædikat.

- Konkretisering foretrækkes i langt højere grad end isomorfi

Der blev kun oversat med et MS-idiom i en ud af de ni behandlede oversættelser. Til sammenligning blev der anvendt konkretiseringsstrategier i fem oversættelser. Derudover blev der også anvendt en kalkerings- og en tilpasningsstrategi, der hverken indgik i Bakers eller Gottliebs oversættelsesstrategier for idiomer. I oversættelse af figurative idiomer, der både er kulturspecifikke i billede og betydning fandtes isomorfi-strategier sig uanvendelige. Analysen viste endvidere, at disse også blev fravalgt i oversættelser, hvor det var muligt, at oversætte med et MS-idiom, jf. idiom D. Dette indikerer en prioritering ved oversættelse af figurative idiomer, hvor der i højere grad lægges vægt på en overførelse af idiomernes betydning fremfor en bevarelse af KT's form. En anden grund kan også være, at den danske seer ikke nødvendigvis er klar over, at KT rummer et idiom, hvorfor en stilistisk afvigelse KT og MT i mellem ikke fremstår så tydelig.

Det viste sig også, at en udvidelse af strategisættet for idiomer til at omfatte en kalkerings- og tilpasningsstrategi kunne være hensigtsmæssig, da disse blev anvendt i to af de behandlede oversættelser, og yderligere fandtes anvendelige ved fire af de andre idiomer.

- Tekstningens tids- og pladsrestriktioner er en varierende faktor

Analysen viste, at tekstningens tids- og pladsrestriktioner øjensynligt hæmmede brugen af alternative strategier i tre af oversættelserne, jf. idiom B, G og I. I oversættelser af idiomer, hvor den semantiske reference er flerstrengt, fremstår denne mediespecifikke begrænsning særlig udslagsgivende, jf. idiom B. Analysens resultater taget i betragtning antages det dog, at denne begrænsning sandsynligvis spiller en større rolle i tekstning generelt. Således optræder idiomer typisk som en afgrænset leksikalsk enhed i en længere dialog på trods af, at de varierer i længde, hvorfor de kun udgør en del af en given undertekst.

- Lydsiden spiller en større rolle end billedsiden

Lydsiden viste sig at kunne have spillet en rolle i fire af oversættelserne, jf. idiom A, C, F og H. Disse påvirkninger afspejlede forskellige aspekter ved lydsiden, der primært knyttede sig til danskernes formodede gode kendskab til det engelske sprog. Dette forhold viste sig dog både, at være afslørende og supplerende i forhold til oversættelserne, hvor lyden enten

hæmmede en mere oplagt oversættelsesløsning, jf. idiom A, eller understøttede en oversættelse, der ellers afvigede i form, jf. idiom H. Derudover kunne non-verbale akustiske tegn såsom latter også afsløre et idioms funktion, hvilket var tilfældet i oversættelsen af idiom C.

Analysen viste derimod, at billedsiden har minimal indvirkning i oversættelse af figurative idiommer. Den kan dog spille en rolle, når et figurativt idiom både anvendes i sin bogstavelige og idiomatiske betydning. Her kan der således opstå problemer med afkodningen af det givne idiom, hvilket til en vis grad var tilfældet ved idiom G. Den primære grund til billedsidens minimale indflydelse antages at være de figurative idiomers egen billedbrug. På trods af at et figurativt idiom både kan spille på sin bogstavelige og idiomatiske betydning, viste analysen at dette langt fra altid er tilfældet.

4 Konklusion

I ønsket om at finde frem til, hvordan figurative idiomer oversættes fra engelsk til dansk i en tekstningssituation, herunder anvendelighedsgraden af etablerede oversættelsesstrategier for idiomer, har jeg i det foregående undersøgt oversættelserne af ni figurative idiomer i fire engelsksprogede film.

Udgangspunktet for analysen var en teoretisk ramme, hvor jeg belyste kompleksiteten ved figurative idiomer. Jeg har gjort rede for, hvorledes et figurativt idiom er opbygget og belyst de væsentligste karakteristika, der kender tegner disse. Herigennem identificerede jeg de potentielt mest problematiske aspekter ved figurative idiomer, der efterfølgende dannede grundlag for udvælgelsen af de i analysen behandlede idiomer.

Det analytiske redskab var en række oversættelsesstrategier for idiomer fra traditionel skriftlig oversættelsesteori, hvor anvendelighedsgraden af disse blev undersøgt i afhandlingens analyse.

Jeg belyste endvidere tekstningens oversættelsesrammer og mediebundne faktorer, der yderligere skulle bidrage til, at fastslå den ovennævnte anvendelighedsgrad.

Analysen af de ni figurative idiomer gav ikke et entydigt billede af, hvordan figurative idiomer oversættes i en tekstningssituation. Således afspejlede de ni oversættelser forskellige strategivalg. Dette faktum kan dels tilskrives den kompleksitet, der omgærdet figurative idiomer, herunder i særdeleshed den heterogene natur, der kendetegner denne sproglige størrelse. Således kendetegnes figurative idiomer ved forskellige karakteristika, der hver især afføder potentielle problemstillinger i en oversættelse. Derudover er afhandlingens analyse kvalitativ, og en mere kvantitativ undersøgelse er derfor nødvendig, hvis der skal tegnes et statistisk billede af, hvordan figurative idiomer lader sig oversætte.

Analysen bidrog ikke desto mindre med nogle indikationer omkring de strategimæssige præferencer samt indikationer til vurderingen af anvendelighedsgraden af etablerede oversættelsesstrategier for idiomer.

Således fandtes de i teorien diskuterede oversættelsesstrategier sig anvendelige ved alle de behandlede idiomer, om end der var en forskel i præferencen de forskellige strategier i

mellem. Der var en klar overvægt i anvendelsen af konkretiseringsstrategier, hvilket indikerede, at en bevarelse af KT-stilen i MT ikke prioriteres højt. Endvidere blev det også fastslået, at en omskrivningsstrategi er den mest anvendte strategi ved oversættelse af figurative idiomer. Denne var dog ikke anvendelig ved idiomer, der bestod af en nominalfrase.

Tekstningens oversættelsesramme og mediebundne faktorer viste sig at være varierende i graden hvorved, de har indflydelse på en oversættelse. Den relativt lille indvirkning tids- og pladsrestriktionerne havde tilskrives primært idiomernes afgrænsede størrelse, hvor de typisk optræder i en længere dialog, og må antages at være en større faktor i en mere overordnet tekstningssituation.

Lydsiden spillede primært en rolle i kraft af danskernes kendskab til engelsk, men dens indflydelse på de behandlede oversættelser fremstod ikke afgørende. Dette kan ligeledes tilskrives analysegenstanden, hvor det kan formodes, at en given seer er mere tilbøjelig til at fokusere på enkeltord fremfor at opfatte og afkode et idiom.

Slutteligt spillede billedsiden en minimal rolle i oversættelserne. Dette tilskrives det faktum, at figurative idiomer indeholder deres egne billeder, hvorfor dette forhold ingen indvirkning har i situationer, hvor der ikke bliver spillet på både den bogstavelige og idiomatiske betydning.

Det skal dog bemærkes, at ovenstående konklusioner er dannet induktivt ud fra et lille antal oversættelser af figurative idiomer, og de er således trods deres validitet, næppe ufravigelige.

5 Bibliografi

Andersen, Stig Toftgaard (2001). *Talemåder i dansk: Ordbog over idiommer*. København: Gyldendal.

Baker, Mona (1992). *In Other Words: a coursebook on translation*. Routledge.

Cintas, Jorge Díaz & Anderman, Gunilla (2009). *Audiovisual Translation – Language Transfer on Screen*. Palgrave Macmillan.

Cintas, Jorge Díaz & Remael, Aline (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*. St. Jerome Publishing.

Fernando, Chitra (1996). *Idioms and idiomacity*. Oxford University Press.

Fernando, Chitra & Flavell, Roger (1981). *On Idiom: Critical views and perspectives*. University of Exeter.

Flip burgers. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/flip+burgers>

Full of shit. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/full+of+shit>

Gottlieb, Henrik (1994). *Tekstning: Synkron billedmedieoversættelse*. Københavns Universitet: Reproafdelingen.

Gottlieb, Henrik (1997). *Subtitles, translation & idioms*. Københavns Universitet 1997.

Hot to trot. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/hot+to+trot>

Idiom (2011). I *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Hentet fra:
<http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/dictionary/idiom>

Idiom (i.d.). I *Gyldendals Fremmedordbog*. Hentet fra: <http://ordbog.gyldendal.dk.esc-web.lib.cbs.dk/sitecore/content/Ordbog/Home/Opslag/Resultat.aspx?lcode=DADA&q=idiom&pos=sb.&lemdesc=&DesktopDict=0&SeeMoreMode=0&dym=idiot%7cindium%7cidio ti>

Keep an eye on someone or something. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/keep+an+eye+on>

Lindberg, Ib (2000). Nogle regler om TV-tekstning. København, Dansk Video Tekst.
<http://www.titlevision.dk/tekstnin.htm> (hentet 07.08.2012)

Lundquist, Lita (2005). *Oversættelse: Problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*. København: Forlaget Samfundslitteratur.

Makkai, Adam (1972). *Idiom structure in english*. Mouton & Co., The Hague.

Nedergaard-Larsen, Birgit (1992). Kulturbundne problemer ved tekstning. I Dollerup, Cay & Pedersen, Viggo Hjørnager (Red.), *DAO Nr. 3: TV-tekster: Oversættelse efter mål* (s. 25-73). Københavns Universitet: Reproafdelingen.

Pedersen, Viggo Hjørnager (1987). *Oversættelsesteori*. Samfundslitteratur.

Piss someone off. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/piss+off>

Rub it in. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/Rub+It+In>

Schjoldager, Anne (2008). *Understanding Translation w/ Henrik Gottlieb & Ida Klitgård*.
Academica.

Son of a bitch. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/son+of+a+bitch>

Vangkilde, Jesper (2011, 20. oktober). Thorning banker det sidste søm i millionærskattens
ligkiste. *Politiken*. Hentet fra: <http://politiken.dk/politik/ECE1426803/thorning-banker-det-sidste-soem-i-millionaerskattens-ligkiste/>

Wet blanket. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/wet+blanket>

White trash. (i.d.). I *The Free Dictionary*. Hentet fra:
<http://idioms.thefreedictionary.com/white+trash>

Wiktorsson, Maria (2003). *Learning Idiomaticity*. Department of English, Lund University.

6 Bilag

UIP
AMERICAN BEAUTY
Ellen Mygind Kristensen
10/1999

Idiom H:

**How come these faggots always have to rub
it in your face?**

*Hvorfor skal de bøssekarle altid
skilte med det?*

How can they be so
shameless?

*Hvordan kan de være
så skamløse?*

That's the whole thing, Dad. They don't
feel like it's anything to be ashamed of.

*Sagen er jo, at de ikke mener,
det er noget at skamme sig over.*

Well, it is.

Men det er det.

Yeah, you're right.

Ja, du har ret.

Idiom A:

You don't have to pay now. I know you're
good for it.

*Du behøver ikke betale nu.
- Tak.*

There's a card in there with my beeper

number, call me anytime day or night. And
I only accept cash.
*Nummeret på min bipper er i posen.
Du kan ringe når som helst.*

Jeg tager kun kontanter.

Well, now I know how you can afford all
this equipment.

**When I was your age, I
flipped burgers all summer just to be
able to buy an eight track.**

*Nu forstår jeg, hvordan
du får råd til alt dit udstyr.*

**I din alder stegte jeg burgere en hel
sommer for at købe en ottespors.**

That sucks.
No actually, it was great. All I did was
party and get laid.

*Surt show.
- Nej, det var faktisk sjovt.*

*Jeg gik til fest
og scorede piger.*

I had my whole life ahead of me...

Jeg havde hele livet for mig.

SANDREW-METRONOME
GRAN TORINO - BIO
DVT/Lasse Schmidt/DLO

Idiom I:

How you holding up, Walt?
Mr. Kowalski.

*Hvordan har du det, Walt?
- Mr. Kowalski.*

Huh?
It's Mr. Kowalski, not Walt.

Right, Mr. Kowalski.

*Jeg hedder mr. Kowalski.
- Godt... mr. Kowalski.*

Your wife
and I became quite close these
last few months. She asked that I
watch over you when she passed on.
**I told her I watch out for my
entire flock, but she made me
promise I'd keep an extra sharp
eye on you.**

*Deres kone og jeg blev
ganske fortrolige de sidste måneder.*

*Hun bad mig passe på Dem,
når hun var gået bort.*

**Jeg passer på alle mine sognebørn,
men lovede at passe særligt på dig.**

I appreciate your kindness to my
wife and now that you've spoken
your piece, why don't you move on
to the next sheep?

*Tak, fordi du har været
så venlig ved min kone.*

*Nu har du sagt, hvad du vil sige, så
smut ud til et af dine andre pattebørn.*

Idiom D:

And you?
What would I do? I'd come over
here and talk to you I guess.
**I know you're close with these
people, but this pisses me off
too, Mr. Kowalski.**

*Hvad med Dem?
- Hvad jeg ville gøre?*

Gå herhen og tale med Dem.

Jeg ved, De har et nært forhold til dem, men jeg er sgu også rasende.

Wanna beer?
I'd love one.

Vil du have en øl?
- Det lyder dejligt.

They're in the cooler, grab me one too.

Der står nogle i skabet bag dig.

Damn all this. It just isn't fair.
Nothing's fair, Father.

Gid fanden havde det.

Det er ikke rimeligt.
- Intet er rimeligt, fader.

So, what are you going to do, Mr. Kowalski?

Hvad vil De gøre, mr. Kowalski?

Call me Walt.

Kald mig Walt.

**SILENCE OF THE LAMBS
T60033-92D – DANISH**

Idiom B:

Do you know what you look like, with your good bag and your cheap shoes?
You look like a rube.

Ved De, hvad De ligner med den fine taske og billige sko? En bondeknold.

A well-scrubbed, hustling rube, with a little taste.

En renvasket bondeknold,

ikke helt uden smag.

**Good nutrition's given you length of bone,
but you're not more than one generation from poor white trash, are you?**

**De har lange ben, men De er kun
en generation fra fattigdommen.**

And that accent you've tried so desperately to shed: pure West Virginia.

*Accenten, De ivrigt søger at skjule,
stammer fra West Virginia.*

ONE FLEW OVER
THE CUCKOO'S NEST
T58843-92D – DANISH

Idiom F:

It costs \$1000 and four green houses...

Hotel.

...to put a hotel on Boardwalk.

Hotel.

*Det koster 1.000 dollars
og fire huse at købe et hotel.*

Play the game and knock off the bullshit.

Play the game, Harding.

What are you talking about?

I am playing the game.

- *Spil nu og hold kæft.*

- *Hvad mener du? Jeg spiller da.*

Play the game!

I ain't doing anything to you!

What bullshit?

Your bullshit!

What about your bullshit?

Play the game!

- *Spil og hold kæft med det lort!*

- *Jeg siger ikke noget lort.*

You keep your hands off me!
Play the game!

I've had enough bullshit out of you!

- *Rør mig ikke. Jeg har fået nok.*
- *Spil nu.*

Play the game.
What the fuck are you picking on me for?

Play the game, Harding.

I'm trying to ignore you, see?
Just play the game.

Keep your hands off me, you son of a bitch!

- *Spil, siger jeg.*
- **Rør mig ikke, dit lede svin!**

Keep your hands off me! You hear me?

Rør mig ikke!

Idiom G:

Is that what your schedule
does for you, Hard-on?

*Sådan går det,
når man holder sig til skemaet.*

Damn lunatic!

I don't know what you're talking about.
No? Well, then stay all wet, Harding, huh?

- *Jeg ved ikke, hvad du mener.*
- **Ikke det?**

'Cause I'm going downtown
to w_tch the World Series, anyway.
Anybody want to come with me?

*Jeg smutter ned i byen
for at se kampen. Hvem vil med?*

I do, Mac. I want to go with you!
Ches, all right. Anybody else?

- *Jeg vil gerne med.*
- *Andre?*

Idiom C:

How's it going, Mac?
Perfect, Billy Boy, absolutely perfect.

- *H...hvordan går det, Mac?*
- *Fint.*

**They were giving me 10.000 watts a day,
you know, and I'm...
...hot to trot.**

**Jeg fik 10.000 watt om dagen,
så mig skal man ikke tage strøm på.**

The next woman who takes me on
will light up like a pinball machine...
...and pay off in silver dollars!

*Næste gang jeg hopper på en sild,
lyser hun op som en flippermaskine.*

That's an amusing thought, Randall...
...but when you came in
we were talking to Jim.

*Det er meget morsomt,
men vi sad lige og talte med Jim.*

Idiom E:

McMurphy's upstairs.

Oh, no, no, no!

- *McMurphy ligger ovenpå.*
- *Nej.*

Jim, I'm telling you,
McMurphy is upstairs...

...and he's as meek as a lamb.

*Han ligger ovenpå
og er blid som et lam.*

Really?

I mean, how do you know?
Jack Dunphy told me.

- Hvor ved du det fra?

- Jack Dunphy fortalte det.

Jack Dunphy's full of shit!

Right! Right!

- Jack Dunphy vrøvler.

- Nemlig.